

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

ГОЧ Катерина Григорівна

**Фіскальна політика держави: концептуальна
парадигма і соціально-економічні ефекти / State
Fiscal Policy: Conceptual Paradigm and
Socio-Economic Effects**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Фіскальне адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФФАзм-21
К. Г. Гоч

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, В. І. Дмитрів

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ А. І. Крисоватий

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретико-організаційні засади фіскальної політики	5
1.1 Концептуальні основи та сутність фіскальної політики	5
1.2 Фіскальний інструментарій циклічності розвитку	13
Висновки до розділу 1	23
Розділ 2. Прагматизм формування та основні тенденції реалізації фіскальної політики в Україні	24
2.1. Особливості розвитку фіскальної сфери України в умовах циклічних трансформацій	24
2.2. Оцінка фіскального інструментарію боротьби з кризою	34
Висновки до розділу 2	41
Розділ 3. Шляхи стабілізації економіки за допомогою ефективної фіскальної політики	43
Висновки до розділу 3	51
Висновки і пропозиції	52
Список використаних джерел	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Після здобуття незалежності Україна стала на шлях незалежного розвитку та розбудови ринкової економіки. Монетарна політика країни відіграє важливу роль в економічних змінах. Оскільки державні фінанси та фіскальна політика є невід'ємною частиною національної економічної політики, справжнє розуміння важливості фіскальної політики дає змогу оцінити її вплив на національний розвиток. З часів незалежності монетарна політика була розроблена як інструмент державного контролю. Цей процес ускладнюється кризами, економічними циклами та глобальними пандеміями. У цій ситуації розвитку дослідження концептуальних основ побудови грошово-кредитної політики та її впливу на економічний процес країни стало реальністю.

В умовах сучасних глобалізаційних процесів, коли вперше постає економічна складова суспільного розвитку, особливо важливо звернути увагу на природу та функціональне значення елемента економічного життя: оподаткування. Це пояснюється тим, що економічна свідомість і податкова культура є одними з головних елементів соціально-культурного самосприйняття нації в глобалізованому суспільстві. Тому вплив національної економічної свідомості та культури на формування національної податкової культури в сучасній українській ситуації набув великого значення.

Дослідження та питання щодо ролі національної фіскальної політики були предметом дослідження багатьох вчених і дослідницьких груп. Варто відзначити наукові праці щодо ролі монетарної політики таких вчених: Андрущенко О.О., Василик О.Д., Данилишин Б.М., Іванов Ю.Б., Кириленко О.П., Кравченко В.І., Симоненко В.К., Крисоват А.І., Руцик А.І., Мельник В.М., Соскін О.В., Угрин В.В., Шубавий О.І., Юрій С.І. тощо

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження ролі грошово-кредитної політики в державі, визначення сутності грошово-кредитної політики та окреслення впливу грошово-кредитної політики на циклічний розвиток держави.

Щоб підкреслити поставлені цілі, необхідно вирішити такі завдання:

- Вивчити теоретичні та інституційні основи грошово-кредитної політики.
- Розгляньте природу монетарної політики.
- Напрями грошово-кредитної політики для розгляду.
- Проаналізувати використання інструментів фіскальної політики.
- Розглянути шляхи вдосконалення грошово-кредитної політики в сучасних умовах.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес реалізації монетарної політики в умовах ділового циклу.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретико-методологічні основи застосування інструментів, форм і видів грошово-кредитної політики.

Метод дослідження. У дослідженнях використовуються загальноприйняті методи, включаючи аналітичні методи, комплексні методи, аналогічні методи, історичні методи, статистичні та економічні обчислювальні методи, графічні методи та інші методи. Розглянуто систему економічних законів і принципів, сформульованих економічною теорією, законодавством і нормативними актами регулювання грошово-кредитної політики. Інформаційну базу дослідження складають відповідні законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні статистичні матеріали, статистичні дані Державної податкової служби України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної митної служби України та Міністерства фінансів України. Держава. Міністерство фінансів України.

Теоретичною та методологічною основою наукових досліджень є збірники наукових досліджень, нормативні документи, монографії, матеріали та тези наукових конференцій, журнали, наукові статті, енциклопедії, навчальні посібники.

Наукова новизна отриманих результатів всебічно визначає основи грошово-кредитної політики регулювання економіки та стратегічні пріоритети функції грошово-кредитної політики в процесі забезпечення економічного розвитку та економічного зростання України. при формуванні

рекомендацій щодо рішень. Підвищення рівня життя українського народу.

Апробація результатів дослідження та публікації. Результати дослідження апробовані у вигляді тез доповідей на щорічних науково-практичних конференціях в університеті та кафедрою фінансів ім. С.І. Юрія.

Структура роботи. Ця кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та рекомендацій, а також списку використаних ресурсів. Основний зміст роботи викладено на 52 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить графіки, таблиці та список використаних джерел, що включає 58 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Концептуальні основи та сутнісні характеристики фіскальної політики

Інтенсифікація різноманітних ринкових перетворень та демократизація більшості сфер розвитку та суспільного життя є важливими тенденціями сучасного розвитку країни. Формування нових економічних просторів націй відбувається відповідно до та під впливом всеосяжних тенденцій і світових процесів, що підвищує рівень і значимість конкурентоспроможності національних економік і переглядає значення націй у світі. Реалізація концептуальних засад ринкової економіки.

Розвиток і належність соборної Української держави, наявність історичних, різних етнічних і геополітичних розробок, підтримка економічних, культурних і демографічних характеристик, забезпечення природними ресурсами тощо пов'язані з фактичним сучасним управлінням і визначають територіальний устрій. Як комплексна ланка.

Такі характеристики притаманні монетарній політиці, забезпечуючи стійке економічне зростання та сприяючи автоматичному відтворенню економічних процесів у довгостроковій перспективі за рахунок використання системи таких інструментів, як доходи (особливо щодо податкової складової) я можу. Витрати, грошові перекази та кредитні інструменти.

На цьому наголошується в основних працях античних вчених, особливо Плутарха, Арістотеля, Тацита, Юлія Цезаря, Тита Лівія, Светонія Трансілля, Геродота, Фулідіда та Саллюстія Криспа. Це фінансовий елемент у регулюванні податкових процесів. Однак у своїх працях вищевказані вчені використовували різні інструменти для дослідження фіскальної політики, зазвичай зосереджуючись або на податках, або на їх витратах. Дослідження

ролі фіскальної політики як набору важливих інструментів відносяться до значно пізнішої епохи.

Саме слово «фінанси» має латинське походження (від латинського «fiscalis») і в перекладі означає «фінанси». А вже спочатку військова скарбниця так називалася в Стародавньому Римі з кінця I ст. е. — приватна власність імператора, з 9 ст. - Єдиний національний фінансовий центр [1, близько 880]. Ретроспектива і подальший розвиток грошово-кредитної політики, особливо її теоретичного обґрунтування, розпочався в Західній Європі в XVII ст. Нарешті, формування суспільства «нових типів підприємливих людей», потреба в активному розвитку економіки та занепад феодально-класових систем сприяли появі монетарної політики, заснованої на принципах справедливості та егалітаризму. Дід [2, 18]. Лише в 17 ст. Суспільства склалися з різними способами мислення і розглядають цю фіскальну політику не лише з точки зору планування бюджету, але й з точки зору здатності держави регулювати важливі економічні процеси.

Крім того, деякі вчені часто ототожнюють фіскальну політику з термінами «бюджет і оподаткування». Тому Е. Долан і Д. Лінсдей вважають ці терміни синонімами і визначають монетарну політику як «сферу економіки, яка безпосередньо пов'язана із взаємодією державних інститутів та всіх інших суб'єктів економічної діяльності». «Ця взаємодія реалізується через систему державних замовлень, податків і трансфертних платежів» [3, с.144]. Такої ж думки дотримуються й інші місцеві вчені. Зокрема, науковець І. Радіонова стверджує, що «монетарна та фіскальна політика, використовуючи податки та державні витрати як основні інструменти, може бути використана для досягнення таких макроекономічних цілей, як забезпечення повної зайнятості, контроль над цінами та забезпечення загального добробуту». ”. -Існування” [4, с .166].

С. Будаговська та О. Кіревич стверджують, що: ``...бюджетна та податкова політика (фіскальна політика) — це державні заходи, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та неінфляційного виробництва ВВП

шляхом зміни державних видатків, оподаткування та підходів до освіти". "усього державного бюджету" [5, с.303]. А. Накано, П. Єщенко та Г. Климко ототожнюють фіскальну політику з бюджетною політикою та податковою політикою і вважають, що: Ціни стабільні. " " □6, близько 473□.

Вивчивши думки та позиції багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, вважаємо, що слід розрізняти поняття «фіскальна політика» та «бюджетно-податкова політика». Бюджетно-податкова політика фокусується на різних питаннях, які фінансово наповнюють бюджети різних рівнів, тому податкова політика в даному випадку спрямована на підтримку та вирішення завдань бюджетної політики держави. Фінансова політика, окрім різноманітних бюджетних питань, також спрямована на досягнення різноманітних соціальних та економічних цілей суспільства в державі, але ці цілі обмежуються. Різні цілі не обов'язково і не можуть збігатися. Важливо зазначити, що регуляторна характеристика фіскальної політики міститься також у визначеннях терміну «фіскальна політика», сформульованих різними світочами світової академічної фінансової теорії. Так інший видатний вчений американський економіст К. Макконнелл і С. Белью пояснюють: «...фіскальна політика – це зміна державних витрат і оподаткування, спрямована на досягнення заявленої мети збільшення обсягу виробництва і повної зайнятості або контролю над інфляцією» [7, с.256-257] .

П. Самуельссон і В. Нордхаус міркують про фіскальну політику наступним чином. Підтримувати високу зайнятість і сприяти швидкому економічному зростанню без високої неконтрольованої інфляції [8, с.389]. Т. Лінвуд, Л. Гейгер визначає це так: «...фіскальна політика – це економічна політика, що базується на змінах податкових надходжень і державних витрат і спрямована на стабілізацію економіки (досягнення неінфляційного зростання та повної зайнятості)» [9, с.557]. Отже, виходячи з наведеного визначення, саме фіскальна політика вирішує різноманітні проблеми наповнення бюджету шляхом значного економічного зростання, а податково-видаткова система є найважливішим інструментом стабілізації внутрішньої та світової економіки.

намальований. , за його допомогою відбувається перерозподіл валового національного продукту між державою і суспільством.

Досить чітке та цікаве визначення поняття монетарної політики подано у працях вітчизняних науковців, а саме А. Крисоватого та А. Руцика, які під монетарною політикою розуміють: Повна зайнятість, стабільність цін та економічне зростання. Це вплив держави на економічні умови шляхом зміни оподаткування та державних витрат. ” [10, с.11]. Важливим і зрозумілим, на нашу думку, є визначення поняття фіскальної політики, запропоноване І. Комальницьким. Це системне регулювання, пов’язане з державними витратами та податками, яке вирішує різні соціальні проблеми. Найважливішим інструментом національної фіскальної політики є податкові зміни, і перш за все зміни податкових ставок, які відповідають цілям уряду. Реалізація фіскальної політики є прерогативою національного законодавчого органу, оскільки саме законодавчий орган контролює використання податків та отримані від них кошти. ”[11]. Добре зрозумівши основні постулати, ми погоджуємося з думкою науковців, але сама державна фіскальна політика не тільки виходить за межі національного правового регулювання, а й є важливим, я також вважаю, що вона виходить за межі рішення. Судова гілка влади також має пряме відношення до ефективності використання різноманітних податкових інструментів.

Інший ракурс, а саме акцент на соціальних аспектах фіскальної політики, простежується в роботі С. Соломенка. Він сказав: через їхній вплив на економічні умови, перерозподіл національного доходу, накопичення ресурсів, необхідних для фінансування соціальних програм» [12, С. 4].

Отже, можна зробити висновок, що незважаючи на різне тлумачення терміну «фіскальна політика», її призначення однакове. Іншими словами, це згладжування коливань ділового циклу вітчизняної економіки, стабілізація та коригування рівня зайнятості, забезпечення зростання зайнятості. Стабілізація виробництва та цін шляхом реалізації політики та впровадження стимулюючої фіскальної політики та політики витрат на розвиток. Доцільно також

підкреслити та зазначити, що соціальна ефективність грошово-кредитної політики безпосередньо залежить від економічного зростання в Україні чи за її межами та у світі.

Підсумовуючи та визнаючи домінуючу чи найважливішу роль фіскальної політики в забезпеченні розвитку країни, сучасна економічна наука і практика вимагає належної уваги до фіскальної складової в реалізації національної політики. Ми вважаємо, що це пов'язано з наступними двома факторами. По-перше, це історичне і складне політичне минуле України, а по-друге, в умовах централізованого прийняття рішень дуже важко виокремити основні складові фіскальної політики держави, тобто.

Таким чином, фіскальна політика має здатність впливати на розвиток країни, що розкриває визначення терміна «фіскальна політика», включене до економічного словника. Фіскальна політика — це політика держави щодо збору податків і державних витрат, спрямована на досягнення конкретних загальнодержавних цілей. Ця сфера стимулює економічне зростання та повну зайнятість, вирішує проблеми структурної, регіональної та соціальної політики [13].

Ми дослідили думку п. І. Ваховича і частково з нею погоджуємося. Він зазначив, що монетарна політика країни є важливою для реалізації цілей сталого розвитку, і вона включає виконання двох найважливіших фінансових функцій: розподільної та адміністративної.

Основними завданнями такої політики є:

- Забезпечити максимальну акумуляцію фінансових ресурсів всередині країни.
- Сприяти створенню різних типів організаційних структур у країні для самофінансування та самоокупності.
- Визначення основних типів пріоритетів та цільове спрямування цих фінансових ресурсів відповідно до цілей економічного розвитку.
- Забезпечити об'єктивність оцінки потреби у національних фінансових ресурсах для реалізації цілей сталого економічного розвитку.

- превентивний та посилений контроль за використанням внутрішніх фінансових ресурсів [14, с.81].

Сучасні реалії розглядають фіскальну політику в контексті її основних інструментів: податків, видатків, трансфертів і характеру боргу. Тому розрізняють стимулюючу та стримуючу фіскальну політику країни.

Проаналізувавши основні визначення, ми змогли сформулювати власне тлумачення монетарної політики. Під фіскальною політикою розуміють порядок дій держав і місцевих органів влади, які мають повноваження забезпечувати адміністрування податків на національному рівні в межах своїх можливостей, залучати борг на певний період часу, визначати вимоги та встановлювати. Слід зазначити, Встановлення перерозподільчих напрямів з метою стимулювання та забезпечення внутрішньої інвестиційної діяльності та забезпечення здійснення сталого відтворення вітчизняних трудових, природних і матеріальних ресурсів.

Інструменти монетарної політики мають широкий спектр і не обмежуються податками. Інші джерела доходів національного бюджету є не лише фіскальним доповненням до цих надходжень від податку на майно, а й відіграють справді важливу роль у фінансуванні загального розвитку країни.

Наголошуємо на тому, що більшість податкових питань, які вирішуються на національному рівні, мають центристський характер. Тому на сучасному етапі розвитку нашої України роль органів державної влади в ефективній реалізації податкової політики є надзвичайно важливою.

Саме законодавча влада має основні права вводити або скасовувати окремі податки, знижувати або диференціювати податкові ставки, затверджувати важливі бюджети та коригувати бюджет на етапі виконання. Органи чинної виконавчої влади відповідають за виконання основних бюджетних показників, затверджених Конгресом, розраховують достатність наявних бюджетних ресурсів потребам держави і суспільства на всіх стадіях бюджетного процесу, обґрунтовують необхідність організації . включаючи

важливе застосування окремих інструментів монетарної політики на кожному етапі економічного розвитку.

Велику роль відіграють судові органи. Хоча їхня роль є важливою, рішення суду може мати як податкові наслідки (у разі невиконання платником податків податкових зобов'язань), так і нормативні наслідки (у випадках неправомірних дій контролюючого органу, тобто пов'язаних з позбавленням власність). податкове зобов'язання), право громадян на сплату податку в обмін на отримання соціальної допомоги від домогосподарств тощо). У світі немає жодної сфери життя суспільства націй, яку можна регулювати без використання елементарних податкових інструментів. Аналіз теоретичних підходів, здійснених для визначення сутності грошово-кредитної політики, привів усіх науковців до висновку, що за допомогою податків, видатків, трансфертів і позик можна досягти бажаного рівня економічного розвитку. виник.

Хоча регіонам відводиться важлива роль у реалізації національної політики, у сучасній ситуації немає необхідності обґрунтовувати необхідність розширення повноважень регіонів щодо використання окремих інструментів грошово-кредитної політики з метою підвищення довіри. приділили достатньо уваги. Здатність фінансувати бюджет органів місцевого самоврядування, задовольняти потреби населення в суспільних благах за рахунок коштів бюджету місцевого самоврядування, сприяти підвищенню підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Тому різноманітні питання щодо подальшого розвитку грошово-кредитної політики та визнання її здатності впливати на економіку включають дослідження важливих особливостей застосування інструментів монетарної політики на національному рівні та практичну реалізацію їх впливу. необхідно надати відповідні рекомендації. Про здійснення структурних змін на місцевому рівні та в межах України.

1.2. Фіскальний інструментарій та його вплив на соціально-економічні процеси в країні

Динамічність та нестабільність розвитку вітчизняної економіки, а також посилення кризових явищ у світі спричинили та виявили, що ринок не в змозі самостійно впливати та компенсувати економічні коливання без втручання держави. Активне втручання держави в національну економіку та економічні процеси є виправданим саме з точки зору необхідності використання внутрішніх податкових інструментів стимулюючого характеру та через певний період забезпечення автоматичного зростання економіки Мажу. До такого висновку прийшов у своїх працях видатний британський економіст Дж. Кейнс, який жив у 30-х роках ХХ ст. Ми продемонстрували, що ринкові механізми можуть і повинні бути доповнені національними регуляторами та значними заходами стимулювання. У той же час Кейнс визнав першочергову важливість і важливість державних регуляторів як інструментів поточної монетарної політики: податки, витрати, борг і трансферти.[13] На думку науковців, ці чотири податкові інструменти складають основу добробуту та процвітання нації.

Кейнсіанець Дж. Важко не погодитися з позицією Кейнса. Тому що майбутнє зниження податкової ставки призведе до різкого збільшення бази оподаткування, що автоматично призведе до збільшення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, що дозволить збільшити обсяги державних дотацій суб'єктам господарювання, а також усі Це позитивно впливає на податкові надходження. Тому фіскальні наслідки збільшення субсидій будуть відчуватися швидше, ніж зниження ставок податків. У період фінансової та пандемічної кризи соціальні трансферти громадянам є важливими, оскільки вони безпосередньо впливають на зростання сукупного попиту через можливість розширення та розширення споживання в економіці.

Найбільш поширене визначення доходів бюджету дають науковці А.

Бабич і Л. Павлова: «...дохід бюджету як частина національного доходу, що підлягає централізації на різних рівнях бюджету. податкові надходження та витрати на безповоротні перерахування відповідно до бюджетного або податкового законодавства» [15, С. 60]. Важливо підкреслити, що науковий доробок українських вітчизняних вчених має важливе значення для розробки термінологічного інструментарію дослідження природи доходів бюджетів усіх рівнів. О. Василик у своїй книзі каже: «...сукупність усіх різносторонньо сформованих видів доходів бюджету, їх взаємопов'язане використання утворює систему доходів бюджету» [16, С. 64].

Тернопільські науковці С. Юрій та Ю. Бескид стверджують, що за допомогою бюджетних надходжень "мобілізація основної частки фінансових ресурсів держави – це бюджетні та позабюджетні ресурси, необхідні для фінансової безпеки держави. Це досягається шляхом формування Стан «виконання покладених на нього завдань» [17, С. 37]. Подібну думку висловлював і вчений Ц. Його трактують як окрему і взаємопов'язану систему фінансових відносин. Зобов'язання [сторінки 18, 21].

В.Федосов вважає, що основним податковим надходженням до бюджету є кошти, які надходять державі в постійне користування на безповоротній основі. Цей же вчений також зазначав, що «...будь-яка держава може виконати свою конкретну місію лише за наявності відповідних ресурсів». що між ними існує прямий зв'язок : Розширення завдань вимагає збільшення надходжень, і, навпаки, суттєве скорочення ресурсних потреб держави. Треба з'ясувати функції, які вона виконує» [19, с.56]. Дослідження системи економічного забезпечення домогосподарств, Ю.В. Пасічник зазначає: «...доходи місцевих бюджетів являють собою сферу економічних відносин у суспільстві, які пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів на місцевому рівні та забезпечення поточного та поточного фінансового становища органами місцевого самоврядування. регіональний розвиток" [20, С. 360].

Водночас науковці розробили умови досягнення оптимальної

забезпеченості державного та місцевих бюджетів, а також різні пропорційні співвідношення між ними. Зокрема:

- Уніфікація всіх бюджетів і планів економічного і соціального розвитку країни.

- Надання домогосподарствам різноманітних стійких доходів, які тісно пов'язані з місцевими економічними, соціальними та екологічними умовами.

- Збалансованість кожного бюджету, незалежно від рівня відповідних джерел доходу.

- Інтереси органів державної влади та місцевого самоврядування у високоуспішному виконанні планів загальнодержавних доходів (податкових і неподаткових) на території окремих регіонів країни.

- Забезпечити рівномірність надходження грошових коштів і усунути затримки через невідповідність видаткових і доходних умов [21, С. 360].

Початок нового 20 століття. Видатний вчений-фінансист І. Озеров детально досліджував доходи бюджету за джерелом їх походження та відрізняв такі доходи приватного права від доходів суспільного права. Надлишок, що виникає в бюджеті лише внаслідок використання приватними особами тих чи інших інститутів, не може перевищувати розміру середнього комерційного прибутку від витраченого капіталу і є якраз ознакою приватноправового джерела доходу. Якщо дохід такої установи покриває лише ті самі витрати та її середній комерційний прибуток, а також створює надлишок, а її існування визначається монополією держави, що надає право користування певними об'єктами, то вона як така, надлишок однозначно можна розглядати як податок, тобто джерело надходжень для покриття загальнодержавних витрат (соціально-правових доходів бюджету) [22].

З юридичної точки зору дохід фізичної особи є прямим доходом, і при його отриманні держава не користується владою, а може набувати статусу приватної особи, діючи відповідно до основних принципів цивільного права. Водночас він допомагає та регулює приватні особисті відносини.

Держава контролює державні або непрямі податкові надходження

виключно шляхом використання своєї монополії влади. Тобто, обмежуючи підприємницьку діяльність корпорацій чи окремих осіб (можливо, навіть витісняючи їх з певних галузей), або використовуючи податкові монополії. Конкретна форма прямого примусу громадян до сплати податків.

Основні представники вітчизняної фінансово-економічної думки, зокрема О. Кириленко [22, с.20], В. Кравченко [23, с.121,123], розглядали та досліджували матеріальну основу функціонування місцевого самоврядування в країні. Мені, відмінно. Пасічник [20], В. Федосов [19, с.277, 279], с. Юрій [24, с.9] розглядає це з точки зору поділу доходів державного бюджету на власний бюджет і закріплений бюджет.

Цей розподіл доходу є результатом розподілу влади між різними місцевими органами влади та національними державами. Теоретичні основи поділу національної та місцевої влади були закладені А. Смітом, вченим-класиком, який відокремив джерела доходу, такі як капітал, земля та праця, які забезпечують фінансові ресурси для держави. Будьте обережні. виконання своїх обов'язків. Науковці також визнають, що «крім національної фінансової економіки існує також місцева фінансова економіка», яка функціонує за рахунок державної власності, капіталу, бізнесу, неподаткових доходів, таких як податки.

У своїй книзі Джурі також приділяє особливу увагу регульованому доходу, який характеризується тим, що він перераховується домогосподарствам з низьким доходом як відрахування від національних податків і зборів домогосподарств з високим доходом і може значною мірою компенсувати його. В. Дем'янишин у своїй основній праці «Теоретична концептуалізація і практика бюджетної доктрини України» зазначає, що важливою і важливою основою для розмежування основних доходів місцевого бюджету повинні бути закладені такі основи: Вказується, що, принцип:

– По-перше, територія: адміністративна територія, на якій знаходиться платник, кошти якого надходять до цього бюджету.

- По-друге, за галузями: за ступенем підпорядкованості включити доходи від відповідних суб'єктів до відповідного бюджету.

- По-третє, значення: залежно від мети видатків і особи, яка приймає рішення, доходи включаються до бюджету [26, с.73].

У процесі та контексті дослідження сутності та цільового призначення податкових надходжень до бюджету слушною є думка Є. Барадського. Він зазначає, що стабільність податкових надходжень є вирішальним показником збалансованості та пропорційності соціально-економічного розвитку загальних державних фінансів. Це пояснюється тим, що основний дохід місцевих бюджетів є спеціальним інструментом перерозподілу цих грошових ресурсів у межах конкретної адміністративно-територіальної одиниці на користь:

- Окремі групи населення.
- Економічний сектор країни.
- Регулювання процесу розвитку відповідних соціально-економічних процесів.

Тому, незважаючи на різні підходи до визначення поняття «доходи домогосподарств», більшість науковців акцентують увагу на головній ролі доходів домогосподарств у розвитку суспільства в цілому. Звісно, якщо не буде достатньо великих бюджетів на всіх рівнях країни, не буде ефективної фіскальної політики штатів, і немає сенсу в подальшому збільшенні купівельної спроможності місцевих бюджетів країни. Вони можуть фінансуватися за рахунок власних або придбаних фінансових ресурсів. Зауважимо, що в теорії фіскальної політики ніхто не бере за інструмент основні доходи бюджету, а розглядає їх через призму загальнодержавних податків. Вважаємо, що в рамках цього дослідження доцільно зосередити увагу на доходах різних рівнів інструментів монетарної політики на національному рівні. Бо в більшості бюджетів України трансферти є першим основним джерелом доходів бюджету. Розбивка бюджету включає частину доходів державних установ. Водночас зауважимо, що податки та трансферти по-різному впливають на різні вектори реалізації фіскальної політики, а крім того,

ступінь фінансової незалежності домогосподарств може залежати від частки домогосподарств у різних структурах доходів.

Андрій Крисоватий розглядає роль монетарної політики в ринковій економіці та пише: «В умовах існування ринкової економіки податкові вимоги держави об'єктивно обмежені». Щодо впливу цього обмеження на розвиток фіскальної сфери Каже. А сума податкових надходжень генерується динамічною взаємодією між ринками та політичними силами. На певному рівні фіскальні вимоги вступають у конфлікт з економічними потребами та стають соціально та психологічно неприйнятними... Зниження економічних можливостей означає, що суспільство менш імовірно реагує на послуги, що надаються державними установами, включно з пакетами економічних стимулів. обмежує здатність нації адекватно реагувати на вимоги заходів щодо задоволення. Коло замикається...» [25, с. 11-12].

«Всі податки впливають на економічну поведінку» – саме до такого висновку прийшов американський економіст, професор Колумбійського університету Дж. Стігліц На нашу думку, причиною такого ефекту є втрата особистого добробуту через сплату податків. Отже, шляхом сплати податкового боргу досягається еквівалентність «податкових благ», податковий тягар не призводить до різкого зниження платоспроможності платника, а економічна поведінка людей відповідає їх раціональним очікуванням. якщо податки стануть тягарем для платників податків, їхня увага буде зосереджена на пошуку можливостей для ухилення від сплати податків.

До такого висновку дійшли наприкінці XIX ст. Воно дійшло до скандинавського економіста К. Вікселля, а пізніше до його послідовника Е. Ліндаля. Вони дійшли висновку, що податки не повинні впливати на добробут окремих соціальних груп. Якщо добробут певних груп населення не підвищується за рахунок суспільних послуг, ці групи мають бути звільнені від податків [26, С. 115].

Видатний інвестор М. Тургенєв, який залишив важливу літературну

спадщину з фінансової теорії, писав: «Податки є інструментом досягнення соціальних і національних цілей». За визначенням автора, оподаткування має добровільний характер, і далі вчений вважає, що оподаткування – це не лише державне регулювання для забезпечення економічної рівноваги, а й податкова ціна на необхідні товари в конкретній країні. також є вираженням суспільства.

Роль трансфертів у бюджетній системі вдало продемонструвала І. Луніна, зазначивши, що збалансованість фіскальної спроможності місцевих бюджетів важлива як для виконання соціальних зобов'язань держави, так і для усунення процесу неефективних міжрегіональних капітальних трансфертів. що, безумовно, необхідно запобігти цьому. Праця та інші фактори виробництва [28, с.398].

Зарубіжні вчені називають ряд причин, що визначають необхідність фінансового вирівнювання між бюджетами. Зокрема:

1. Ступінь фіскальної спроможності регіонів різний через нестабільність нефінансових джерел формування доходів місцевих бюджетів.
2. Для досягнення балансу між доходами та видатками місцевих бюджетів держави повинні перерозподіляти доходи між місцевими рівнями влади.
3. У країнах з високим ступенем децентралізації також використовуються інструменти міжбюджетного регулювання. Основною причиною цього є наявність певних бюджетних обмежень щодо встановлення повної фіскальної автономії. Якщо затвердження муніципальних бюджетів з державним дефіцитом заборонено, дисбаланси можна подолати лише за рахунок трансфертів з вищестоящих бюджетів, оскільки альтернативних джерел фінансування немає.

Неправильне бюджетне планування може призвести до дисбалансу між короткостроковим і довгостроковим фінансуванням програм розвитку громад. Якщо довгострокове фінансування призначене для реалізації інвестиційних проектів, держави можуть використовувати інструменти трансфертної політики для збалансування бюджетної спроможності

бюджетів місцевого самоврядування. 5. Якщо держава виступає основним кредитором місцевих бюджетів, міжбюджетні відносини можуть виражатися також борговими інструментами. У цьому випадку, регулюючи фондовий ринок, держава може знизити ризики невиконання місцевими органами влади бюджетних зобов'язань і підтримувати фіскальну рівновагу в довгостроковій перспективі.[29]

Вітчизняне бюджетне законодавство розділяє поняття «кредит» і «позика». Кредит призначений для покриття короткострокових дисбалансів місцевих бюджетів. Сума кредиту невелика, а його привабливість не вимагає від місцевих органів влади виходу з фінансового ринку. Муніципальні облігації можуть видавати позики в усі бюджети органів місцевого самоврядування. Навіть якщо фінансування буде доступним, це не створить значного боргового тягаря для муніципалітетів. Принципово протилежний знак характеризує муніципальні облігації. Такі обмеження, з одного боку, суттєво зменшують можливості органів місцевого самоврядування в отриманні фінансування, а з іншого боку, малі міста, як правило, мають нижчий економічний потенціал, не мають потужної податкової бази та нестабільні джерела доходів. ризик дефолту. Це може призвести до фінансового краху місцевих бюджетів і негативно вплинути на репутацію України як позичальника на зовнішніх ринках.

Ефективна фіскальна політика має базуватися на синергетичному поєднанні всіх інструментів. Ступінь фінансової самостійності можна оцінити не лише за розміром і структурою доходів місцевих бюджетів, а й за напрямом і джерелами видатків.

У роботі вітчизняних фінансистів все більшого значення набуває вивчення видатків бюджетів місцевого самоврядування. Проаналізувавши наукові роботи вчених із зазначеної тематики, виявлено різні підходи до трактування поняття «витрати домогосподарства». Так, за словами пана О. Василика: «...витрати безпосередньо пов'язані з інтересами широких верств населення і мають значний вплив на загальні суспільні процеси в державі і,

перш за все, на добробут, освіту і продовольче забезпечення населення». Він включає не лише «медичні послуги», а й послуги у сфері «культури, спорту та соціального забезпечення на випадок непередбачених обставин» [30, С. 179].

Відповідно до концептуальних положень теорії суспільного інтересу доцільно навести визначення В.Опаріна, який стверджує: ``...основою сучасного розуміння природи бюджетних видатків має бути вибір народу... ``Бюджетні витрати мають здійснюватися на національне майно, з метою досягнення найвищого рівня добробуту для усіх членів суспільства.є інструментом досягнення найвищих стандартів справедливості у розповсюдженні справедливості» [19, С. 123]. За своїм функціональним призначенням видатки місцевого бюджету є прогнозом загальнодержавних видатків на регіональному рівні. На цьому наголошують і місцеві науковці. Особливо В Кравченко стверджує, що «...видатки точно відображають функції та завдання, покладені на органи місцевого самоврядування... Існування видатків, визначених функціями та завданнями органів місцевого самоврядування, є прямим результатом збільшення надходжень від органів місцевого самоврядування. Я вважаю, що це призведе до формування нових ідей [23, с.44-45]. відмінно. Пацинік стверджує, що видатки місцевих бюджетів відображають ті ж соціально-економічні відносини, що й видатки загальнодержавного бюджету, але на місцевому рівні вони враховують місцеві особливості та ґрунтуються на тих самих правових актах, що й доходи місцевих бюджетів [20, с.384].

О. Кириленко, досліджуючи теоретичні основи видатків бюджетів місцевого самоврядування, стверджує, що «видатки бюджету в демократичному суспільстві неодмінно мають бути засобом задоволення колективних потреб населення». центральний бюджет для державних або місцевих домогосподарств» [22, с.17]. Закон України про бюджет розмежовує видатки та видатки бюджету. Під видатками бюджету розуміються кошти, які використовуються для реалізації програм і заходів,

визначених у кожному бюджеті. Видатки бюджету включають погашення заборгованості, надання позик з бюджету, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, повернення надміру сплачених до бюджету податків і зборів (обов'язкових платежів) та інші доходи бюджету. , не включає бюджетне відшкодування. . [31]. Отже, фінансові інструменти циклічного розвитку економіки – це інструменти розвитку країни, які прямо та опосередковано впливають на мотиви індивідуальної поведінки та визначають вектори, що стимулюють чи стримують динаміку розвитку країни. система. Досягнення бажаної економічної ситуації можливе лише шляхом оптимального поєднання фінансових інструментів: доходів домогосподарств, міждомогосподарських трансфертів, запозичень, витрат домогосподарств.

Висновок до розділу 1

Це дослідження дозволило зробити висновок, що грошово-кредитна політика Японії перебуває на стадії реформування та розвитку. Зростає роль фінансового нагляду у вирішенні економічних, політичних, соціальних та екологічних проблем країни. Проте сучасна грошово-кредитна політика в Україні характеризується високою залежністю від прийняття рішень центральними органами влади, через що недостатньо досліджень щодо визначення її теоретичної природи, форм реалізації та векторів моніторингу. Підсумовуючи, слід підкреслити, що грошово-кредитна політика України має стимулювати розвиток країни в кризових ситуаціях. Розглядаючи форму реалізації фіскальної політики в окремій державі, недоцільно застосовувати дискреційні заходи, оскільки розміри основних податків, що формують бюджет, регулюються на загальнодержавному рівні на основі бюджетних видатків. Тому фіскальна політика має бути змішаною автоматичною політикою, а економічна рівновага має досягатися шляхом оптимального поєднання вбудованих автоматичних стабілізаторів і дискреційних заходів стимулюючої фіскальної політики уряду. Основними інструментами

фіскальної політики є доходи і видатки, міжбюджетні трансфертні платежі, боргове фінансування. Розробка грошово-кредитної політики, спрямованої на соціально-економічний розвиток країни, має забезпечувати гармонійне поєднання всіх інструментів країни.

РОЗДІЛ 2

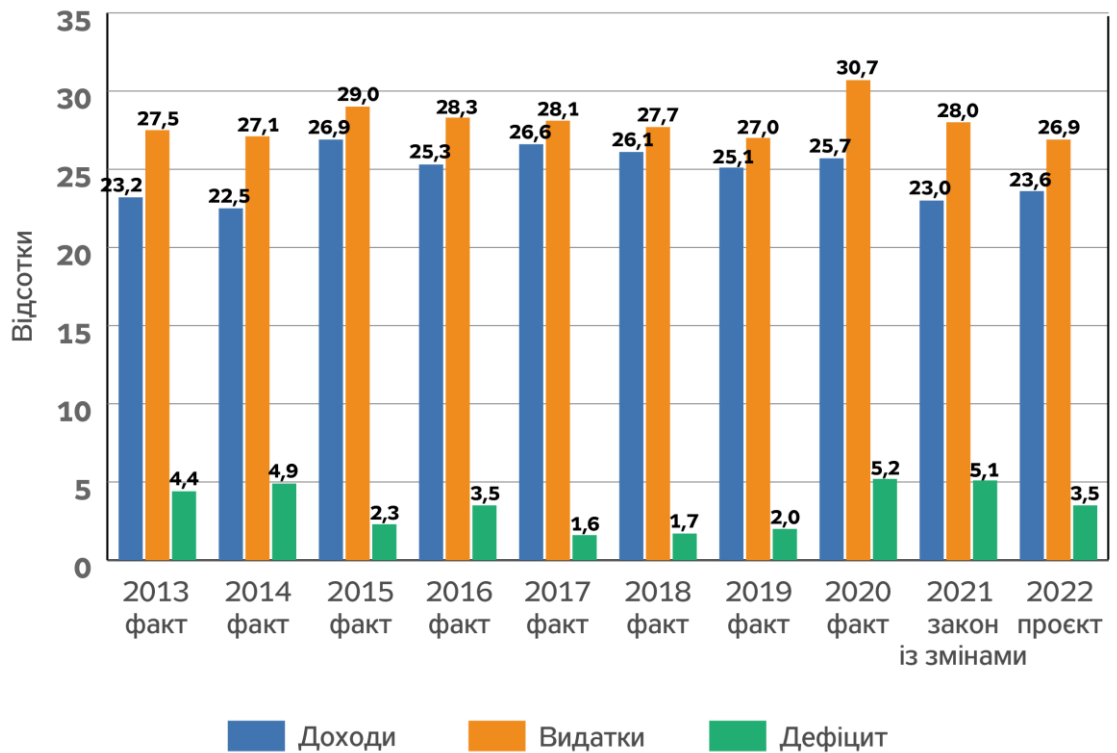
ПРАГМАТИЗМ ФОРМУВАННЯ І ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості розвитку фіскальної політики України

Зважаючи на триваючу епідемію та економічні дисбаланси в Україні, процес формування бюджету на новий рік розпочато. Внесено до Верховної Ради та проголосовано законопроект про державний бюджет (№6000). Позитивним є прийняття Державного новорічного фінансового плану. Проте кейс, який прийняли під «ялинку» минулого року, ще свіжий у пам'яті. Дохід національного бюджету за цим проектом становив 1 267,4 мільярда уган, що еквівалентно 23,6% ВВП, а видатки становили 1 441,9 мільярда уган, що еквівалентно 26,9% ВВП. Це означає, що витрати знаходяться на рівні 2019 року зі зменшенням на 3,8% як частка ВВП порівняно з 2020 роком (див. рис. 2.1). Зважаючи на те, що країна поступово виходить із кризи та наближається до докризового рівня виробництва у 2021 році, бажано зменшити відносний розмір бюджетних видатків. У контексті переважаючих форм ринкового контролю ключовим державним інституціям відводиться важлива роль у здійсненні необхідних реформ, але їхні функції не обмежуються лише управлінням. У контексті ринкової економіки саме державні інституції також є повноцінними економічними суб'єктами, які всебічно беруть участь у розподілі, виробництві та споживацькому обміні суспільних благ.

В Україні дуже складна багатопшарова бюджетна система. Об'єктивно кажучи, функціонування такої бюджетної системи необхідне для забезпечення рівного доступу громадян до суспільних благ незалежно від їх територіального розташування.

Рис. 2.1. Відношення доходів, видатків та дефіциту державного бюджету до ВВП у 2013 – 2022 роках, % [45-52]

У розрахунку бюджету враховано прогноз видатків зведеного бюджету на 2022 рік у сумі 1856,6 млрд гривень або 34,6% ВВП. Дані про відносні рівні витрат домогосподарств за період 2012-2022 рр. наведені в таблиці.

У новому бюджеті передбачено збільшення та збільшення відносного обсягу видатків на наступний рік відносно планів 2021 року та фактів 2020 року відповідно до таких державних доручень:

- Пов'язані з освітою (з 6,0% ВВП у 2020 р. до 6,6% у 2021 р. і відповідно до 7,3% у 2022 р.).
- Щодо погашення державного боргу (з 2,9% ВВП у 2020 році до 3,4% при плані на 2021-2022 роки).

Таблиця 2.1.

Видатки зведеного бюджету України за функціональною класифікацією, % до ВВП [45-52]

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 план	2022 прогноз
Видатки	34,9	34,8	33,0	34,2	35,0	35,5	35,1	34,5	38,1	36,2	34,6
Загальнодержавні функції (без обслуговування боргу)	2,1	2,0	1,7	1,6	1,6	1,9	2,1	2,1	2,0	2,1	2,0
Обслуговування державного боргу	1,8	2,3	3,1	4,3	4,0	3,7	3,3	3,0	2,9	3,4	3,4
Оборона	1,0	1,0	1,7	2,6	2,5	2,5	2,7	2,7	2,9	2,5	2,5
Громадський порядок, безпека та судова влада	2,6	2,7	2,8	2,8	3,0	3,0	3,3	3,6	3,8	3,6	3,3
Економічна діяльність:	4,4	3,5	2,7	2,8	2,8	3,5	4,0	3,9	6,3	4,8	3,7
— сільське господарство, лісове та рибне господарство	0,5	0,5	0,4	0,3	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
— вугільна промисловість	0,9	1,0	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
— дорожнє господарство	1,1	1,1	1,1	1,4	1,0	1,4	1,7	1,7	3,2	2,4	1,6(2,3)
Охорона навколишнього природного середовища	0,4	0,4	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Житлово-комунальне господарство	1,4	0,5	1,1	0,8	0,7	0,9	0,9	0,9	0,8	0,6	0,7
Охорона здоров'я	4,1	4,2	3,6	3,6	3,2	3,4	3,3	3,2	4,2	4,1	4,2
Духовний і фізичний розвиток	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0	0,9
Освіта	7,2	7,3	6,3	5,7	5,4	6,0	5,9	6,0	6,0	6,6	7,3
Соціальний захист і соціальне забезпечення	8,9	10,0	8,7	8,9	10,8	9,6	8,7	8,1	8,3	7,2	6,6
— трансферти Пенсійному фонду	*	5,7	4,4	4,8	6,0	4,5	4,2	4,6	4,8	4,2	3,7
— житлові субсидії	*	0,1	0,1	0,7	1,6	2,2	2,0	1,1	0,9	0,7	0,7

Суттєві скорочення бюджетних ресурсів у новому фінансовому році необхідно здійснити відповідно до таких основних завдань держави:

- Соціальний захист та соціальне забезпечення (зменшення з 8,3% ВВП у 2020 році до 7,2% у 2021 році та 6,6% у 2020 році).

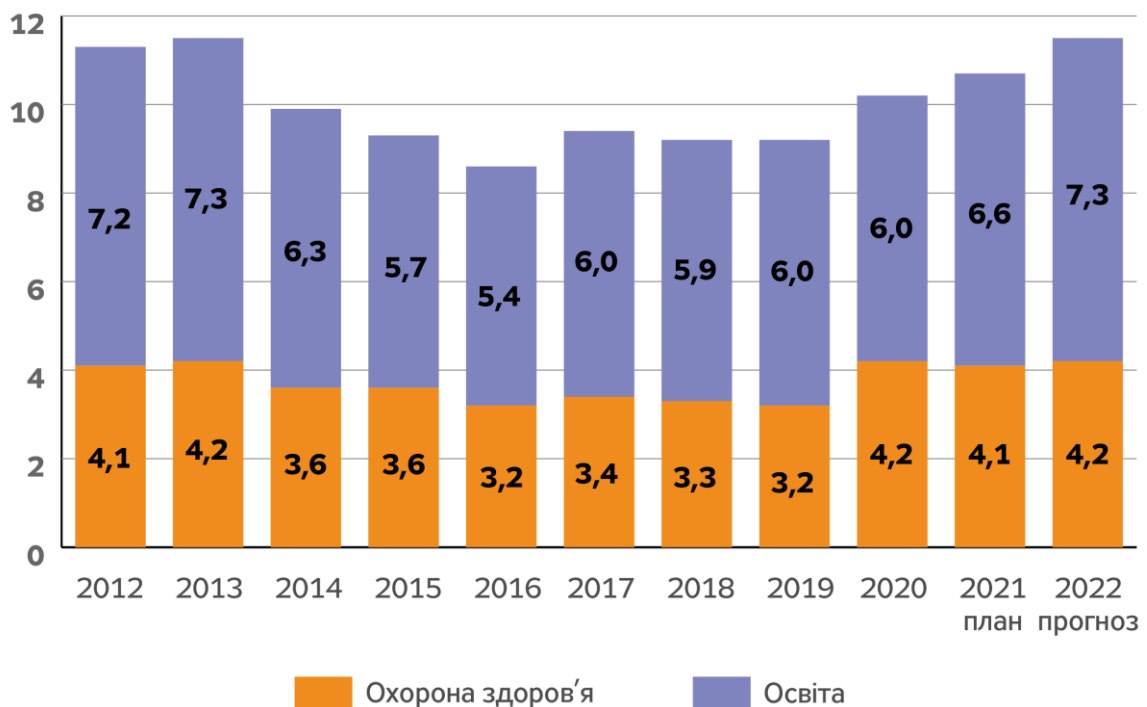
- Національна безпека, національна безпека та юрисдикція (з 3,8% ВВП у 2020 році до 3,6% у 2021 році та 3,3% у 2020 році).

- Національна оборона (2,9% ВВП у 2020 році до 2,5% у 2021-2022 роках).

- Дорожнє господарство національної економіки (з 3,2% ВВП у 2020 році до 1,6% у 2022 році).

В оборонному та дорожньому будівництві цієї країни певні значні втрати бюджетних ресурсів зумовлені іншими фінансовими джерелами, а саме офіційною допомогою на оборону з боку дружньої Франції, Британських островів та іноземною допомогою зі Сполучених Штатів. Загальна сума – 21 мільярд гривень, а позика від Управління автомобільних доріг – 40 мільярдів гривень.

Останнім позитивним моментом монетарної політики є порушення негативної динаміки витрат на розвиток людського капіталу країни у період 2014-2019 років. З кризового 2020 року штати почали витратити значно більше грошей на освіту та охорону здоров'я. Це означає, що витрати на освіту у 2022 році мають зрости на 1,3 відсоткових пункти порівняно з 2019 роком. ВВП і витрати на охорону здоров'я – зменшення на 1 відсотковий пункт. ВВП Такі зміни можна відстежити за допомогою діаграми. 2.2.

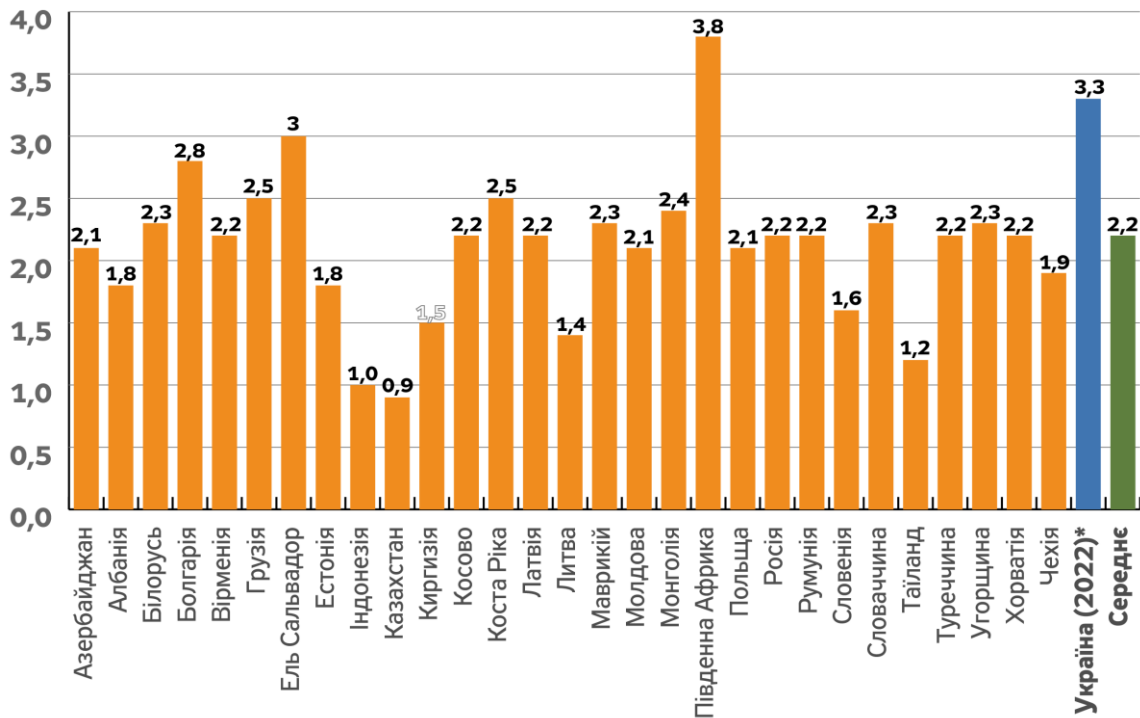

Рис. 2.2. Динаміка видатків зведеного бюджету на освіту та охорону здоров'я у 2012-2022 роках, % до ВВП. [45-52]

Значний рівень фінансування освіти у 2022 році, ймовірно, вперше за останнє десятиліття наблизиться до рівня 2013 року (7,3% ВВП). Окрім попередніх статей, на здорове харчування та протипожежну безпеку в

школах планується виділити 3 мільярди гривень, на програму «Нові українські школи» — 1,4 мільярда гривень, на програму «Ефективна школа» — 1,3 мільярда гривень. Також у бюджеті передбачено 8,4 мільярда гривень на підвищення посадових окладів педагогів і 1,2 мільярда гривень на академічні стипендії.

Сталість фактичного рівня фінансування охорони здоров'я у 2020-2022 роках під час пандемії пов'язана з розширенням Програми національних гарантій національної охорони здоров'я, бюджет якої у 2022 році порівняно з 2020 роком номінально зросте на 75,9%. У той же час заява уряду про підвищення середньої зарплати лікарів на 56%, медичного персоналу на 34% навряд чи втілиться в життя, оскільки плановий бюджет МОЗ зросте лише на 15,3%. . Однією з найбільших бюджетних програм є погашення державного боргу з обсягом позики 181,4 млрд грн. Очікується, що в номінальному вираженні цей обсяг зросте на 14,3% порівняно з 2021 роком із відносним значенням 3,4% ВВП (порівняно із середнім показником для країн з ринком, що розвивається, у 2%). Крім того, у 2022 році на виконання гарантійних зобов'язань позичальників, які отримали кредити під державні гарантії, на програму кредитують 6,9 млрд гривень. Очікується, що коефіцієнт обслуговування реального державного боргу досягне 7,2% річних у 2022 році, що є найвищим рівнем за останні п'ять років. Одним із способів відновлення фінансового здоров'я України у 2022 році є скорочення витрат у сферах «безпека, безпека та правосуддя». Порівняно з 2020 роком фінансування за цією статтею планується скоротити на 0,5 п.п. ВВП Однак навіть після такого скорочення рівень фінансування залишається невиправдано високим.

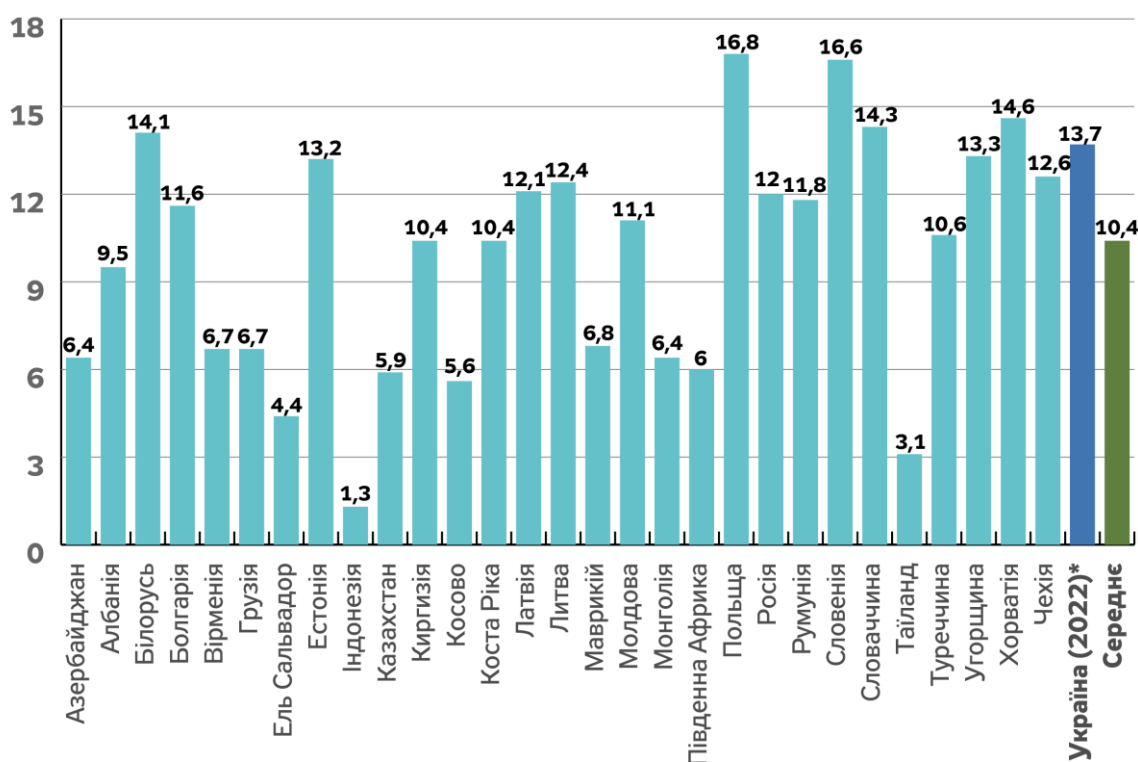

Рис. 2.3. Державні видатки на громадський порядок і безпеку в країнах з ринками, що формуються в 2019 р., % до ВВП. [45-52] *- прогноз

Таким чином, витрати України на безпеку на ринках, що розвиваються (3,8% ВВП у 2020 році та 3,3% ВВП у 2022 році) посідають друге місце після Південної Африки (див. рис. 2.3). Середній рівень цих витрат на ринках, що розвиваються, становить 2,2% ВВП. Порівнюючи витрати на охорону та безпеку в розвинених країнах та Україні, ми ще раз виявили величезну різницю. Середній рівень цих видатків у розвинених країнах становить 1,5% ВВП, що в рази менше, ніж в Україні. Іншими словами, Україна витрачає набагато більший відсоток свого ВВП і бюджету на діяльність внутрішніх правоохоронних органів, хоча останні є вкрай некомпетентними. Замість збільшення фінансування національної оборони та фінансування охорони здоров'я та боротьби з хворобами. У ретроспективі таке зростання витрат цілком зрозуміле, оскільки в 2014-2016 роках почалися бойові дії на Донбасі і Росія розв'язала повномасштабну змішану війну. Однак пік витрат припав на 2019-2020 роки, і це складно пояснити лише факторами безпеки. Водночас середні витрати України в країнах з ринками, що розвиваються, зросли на

одну п'яту, що свідчить про те, що потенціал подальшої раціоналізації витрат на правоохоронні та судові органи ще не вичерпано.

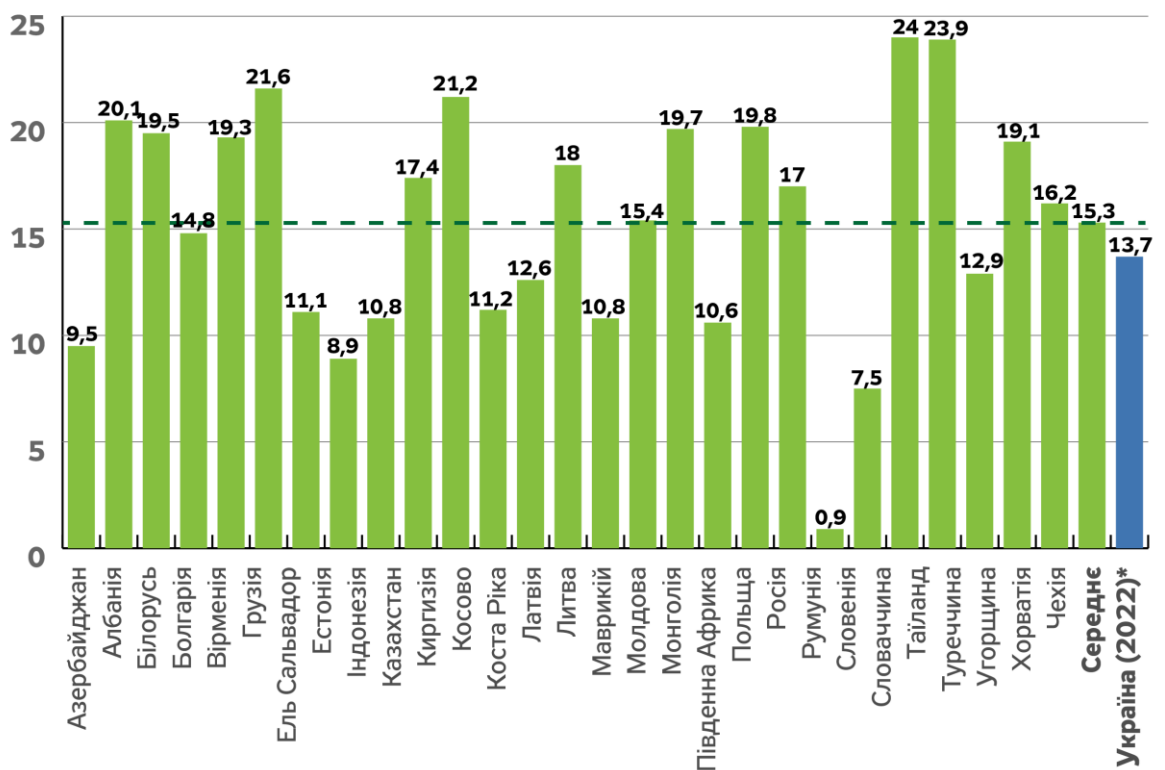
Дослідження тенденцій у видатках зведеного бюджету за останнє десятиліття виявляє ще одну тенденцію у сфері бюджетних закупівель. Це означає скорочення бюджетних витрат на соціальне забезпечення та безпеку. Його відносний розмір знизився з 10% ВВП у 2013 році, 9,6% у 2017 році та 8,3% у 2020 році до прогнозованих 6,6% ВВП у 2022 році. Таким чином, запланований показник житлових субсидій для населення (38,4 млрд ОАЕ) у соціальних видатках недостатній для задоволення потреб малозабезпечених домогосподарств. Опалювальний сезон 2021-2022 років характеризується рекордними цінами на природний газ, а запланований обсяг житлових субсидій цього року на 9 мільярдів гривень менше, ніж в останній редакції державного бюджету на 2021 рік. Таким чином, наше дослідження надлишків і дефіцитів національних витрат на соціальне забезпечення було підтверджено міжнародним порівнянням загального державного управління на основі бази даних МВФ (див. рис. 2.4).

Рис. 2.4. Державні видатки на соціальний захист населення у країнах з ринками, що формуються в 2019 р., % до ВВП. [45-52]

Як видно з рисунку, видатки зведеного бюджету та державного фонду соціального страхування України становлять 13,7% ВВП, що вище середнього показника для країн з економікою, що розвивається, який становить 10,4% ВВП. Проте деякі європейські країни, особливо нові члени ЄС, витрачають на соціальні програми більшу частку свого ВВП, ніж Україна.

На рисунку показано порівняння державних видатків України на соціальний захист із розвинутими країнами. 2.5 Адаже середній рівень таких видатків у розвинених країнах становив 15,3% ВВП, що перевищувало український показник.

Рис. 2.5. Державні видатки на соціальний захист населення у розвинутих країнах в 2019 р. і в Україні, % до ВВП. [45-52]

Результати наведеного вище порівняння свідчать про те, що потенціал зменшення відносного розміру соціальних видатків в Україні дуже малий. При цьому це скорочення повинно відбуватися не за рахунок зниження реального рівня життя, а за рахунок раціоналізації соціальних інститутів, тобто за рахунок скорочення числа звернень за соціальним страхуванням. Рішення цієї проблеми:

- Посилити існуючі соціальні програми, уникаючи дублювання зусиль і неналежної підтримки.

- Розширити функціональність єдиного соціального реєстру та вдосконалити адресні програми соціального захисту. Частково ці проблеми вдалося вирішити шляхом впровадження інтегрованих інформаційних систем у соціальній сфері. При стабілізації фінансового рівня державних адміністрацій на рівні 2% ВВП у бюджеті на 2022 рік передбачено, в тому числі, скорочення видатків на окремі державні установи (Федеральна геодезична служба України, Держгеонадр)) національні служби безпеки харчових продуктів, картографічні та кадастрові служби тощо). Це безумовно позитивний результат бюджету-2022, що свідчить про певні зусилля влади, особливо у сфері раціоналізації бюджетних видатків на державний адміністративний апарат.

Водночас недостатньо зрозумілим є рішення про скорочення планових асигнувань Міністерству культури та інформаційної політики (1,8 млрд грн, або 14,9%) та ліквідацію фонду розвитку установ державного значення. Незважаючи на вкрай важливе значення для виживання культури та мистецтва нації, видатки на функцію «розумовий та фізичний розвиток» згідно зведеного бюджету ніколи не перевищували 1% ВВП. Тому, оскільки бюджет на 2022 рік завершено, можливо, варто відкласти плани щодо скорочення культурних і мистецьких програм.

На нашу думку, важливо, що очікується зменшення частки капітальних видатків у загальному бюджеті та держбюджеті (зниження на 0,4% та 0,2% відповідно порівняно з 2020 роком), але це аж ніяк не позитивно. не називай це зміною. Оскільки країна має велику потребу у покращенні якості транспортної інфраструктури, запровадженні та розбудові нової та сучасної цифрової інфраструктури, розбудові високоефективної національної системи охорони здоров'я та модернізації освіти. Ми вважаємо, що капітальні видатки у зведеному бюджеті мають зрости до 5% ВВП. Однак, як держава, Україна стикається з великими проблемами з плануванням, відбором, моніторингом, фінансуванням та контролем якості інвестиційних проєктів, що фінансуються українською державою. Отже, процес збільшення інвестиційних витрат передбачає формування системи стратегічного планування національних інвестицій, встановлення дуже чітких процедур і критеріїв відбору інвестиційних проєктів, важливе загальне має бути узгоджено з розробкою відповідних методичних рекомендацій. Контролювати/керувати реалізацією цих проєктів щодня. Тому сучасні практики управління національними та державними інвестиційними проєктами в масштабах країни допоможуть мінімізувати вплив цих корупційних чинників та забезпечити максимальний економічний мультиплікаційний ефект від інвестування бюджетних коштів.

2.2. Оцінка фіскального інструментарію в Україні

Ключову роль у стримуванні епідемії та запобіганні серйозному економічному спаду відіграла економіко-демографічна програма антикризової фінансової підтримки України, складові якої в цілому повторюють позитивні результати, досягнуті в усьому світі. Аналіз витрат на фіскальний пакет України та окремі антикризові заходи виявляє низку проблем і протиріч.

Щоб пом'якшити економічні та соціальні наслідки коронавірусної кризи, з березня 2020 року більшість країн запровадили фінансову допомогу, спрямовану на зміцнення національних систем охорони здоров'я, компенсацію втраченої заробітної плати та підтримку постраждалих підприємств. Затверджує програми допомоги. Станом на березень 2021 року Міжнародний валютний фонд розглядає фіскальні заходи для боротьби з пандемією коронавірусу на загальну суму 16 трильйонів доларів у всьому світі. США, або 19% світового ВВП у 2020 р. Приблизно 10 трильйонів доларів. Виділені суми включають плани бюджетних витрат і фіскальні стимули, 6 трильйонів доларів на державну підтримку ліквідності, включаючи бюджетні плани та субсидовані державою позики, державні гарантії та вливання капіталу. Експерти Міжнародного валютного фонду підрахували, що ці заходи фіскальної політики щодо державних доходів і витрат після епідемії зменшили темпи падіння світового ВВП на 2% у 2020 році. [32]

За оцінками Міжнародного валютного фонду (станом на березень 2021 року), фіскальний план порятунку України становить 4,3% ВВП, включаючи 3,5% ВВП (додаткові державні витрати та податкові пільги) і 0,8% заходи ліквідності. Фінансова підтримка.

Як показано на малюнку. 2.6 Загальний обсяг оподаткування в Україні в 1,5 рази нижчий за середній рівень країн, що розвиваються, і в 6 разів нижчий за рівень розвинених країн. Існують об'єктивні причини цієї різниці (тобто обмежений фіскальний простір і обмежені ресурси для дефіциту бюджету) і суб'єктивні причини (тобто те, як державні установи підтримують бізнес і громадськість, і скільки [36]

Рис. 2.6. Фіскальні пакети стимулювання економіки в Україні та країнах світу станом на березень 2021 року, % ВВП [45-52].

За оцінками МВФ, вартість фіскального стимулювання в розвинених країнах становить 27,7% ВВП. Таким чином, у структурі фіскального планування додаткові державні витрати та податкові заходи складають 16,4% ВВП, а фіскальні заходи підтримки ліквідності – 11,3% (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

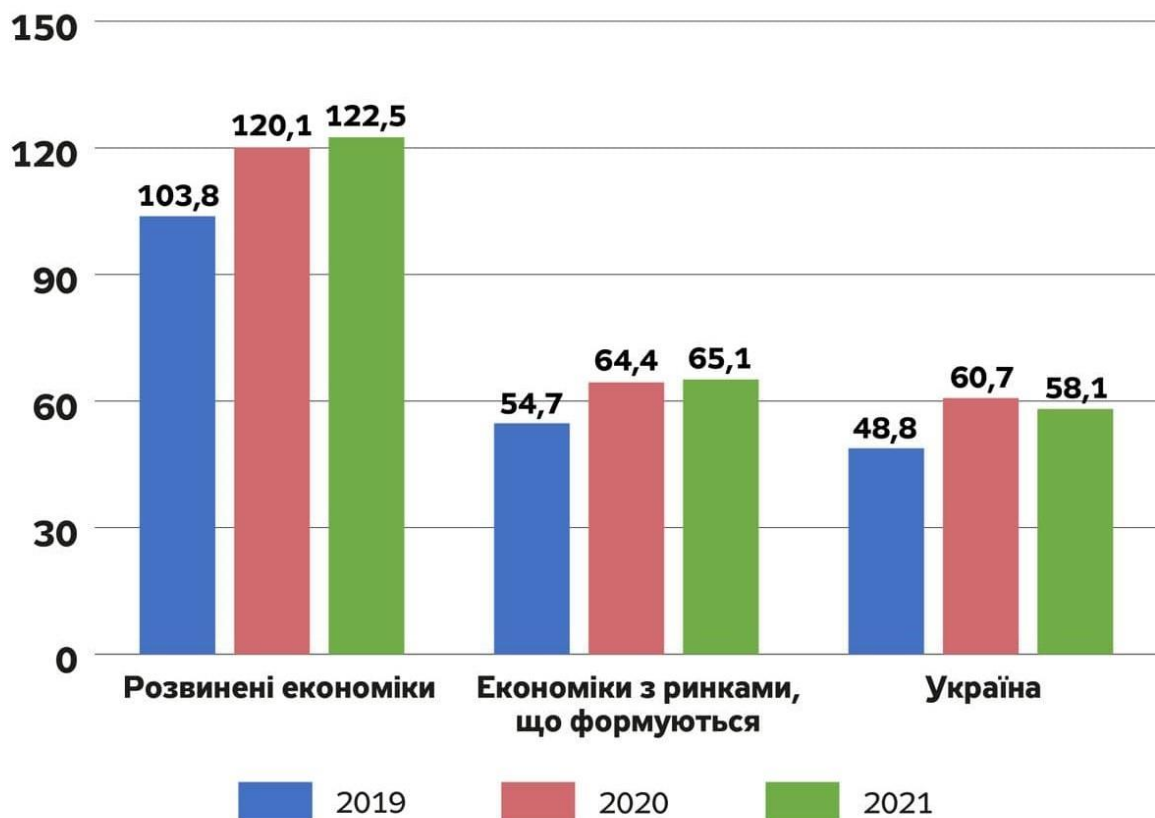
Рівень стимулювання фіскальною політикою під час пандемії COVID-19, у % до ВВП [36, 45].

Країна	Додаткові державні видатки і недоотримані доходи	Бюджетні кредити, держгарантії та поповнення статутного капіталу
Австралія	16,1	1,8
Аргентина	3,9	2,0
Бразилія	8,8	6,2
Велика Британія	16,2	16,1
Корея	4,5	10,2
Індія	3,3	5,1
Індонезія	4,5	0,9
Іспанія	7,6	14,4
Італія	8,5	35,3
Канада	14,6	4,0
Китай	4,8	1,3
Німеччина	11,0	27,8
Мексика	0,7	1,2
Південна Африка	5,9	4,1
Росія	4,3	1,5
США	25,5	2,4
Туреччина	1,9	9,4
Франція	7,6	15,6
Японія	15,9	28,3
Україна	3,5	0,8
Країни з ринками, що формуються	4,2	2,5
Країни групи двадцяти (G-20)	10,7	7,2
Розвинені країни	16.4	11,3

Основними податковими системами великих економічних країн є: Німеччина - 38,8% ВВП, Італія - 43,7%, Японія - 44,2%, Велика Британія - 32,4% ВВП, Франція - 23,3% ВВП, США - 27,9% ВВП та ін. .

На ринках, що розвиваються, витрати на фіскальні заходи після пандемії оцінюються в 6,7% ВВП, з яких 4,2% ВВП спричинено додатковими державними витратами та втратою доходів, а 2,5% ВВП спричинено підтримкою ліквідності. до Серед основних ринків, що розвиваються, Бразилія (вартість пакету - 15,0% ВВП), Перу (18,7%), Польща (13,1%), Таїланд (12,4%), Туреччина (11,3%) і Чилі (10) Відхилення від стандарту є найбільшим. середньому %), ПАР (9,9 % ВВП). Зовсім різні показники мають Мексика (1,8% ВВП) та Єгипет (1,7% ВВП) [36].

Ці країни мають обмежений фінансовий простір і менше дефіцитних ресурсів, що знижує ефективність фінансової політики у відповідь на пандемію. Однак попит інвесторів на короткострокові державні облігації в місцевій валюті з боку цих країн є слабким, незважаючи на рекордно низькі глобальні процентні ставки та підвищену схильність інвесторів до ризику. За цих обставин очікується, що зростання світового державного боргу становитиме 13,6% ВВП у 2020 році та досягне 97,3% ВВП. При цьому борг розвинутих країн досяг 120,1% ВВП, а країн, що розвиваються – 64,4%. (дивіться Фейгі. 2.7).

Рис. 2.7. Динаміка боргу сектору загального державного управління в Україні та різних групах, % до ВВП [45-52].

У всьому світі дискреційні заходи фінансової політики для підтримки економіки та населення, а також пов'язане з кризою зниження державних доходів призводять до різкого збільшення державного боргу та дефіциту бюджету. За даними Міжнародного валютного фонду, у 2020 році дефіцит

бюджету розвинених країн становитиме 11,7% ВВП, а країн, що розвиваються – 9,8%.

Що цікаво, дані показують, що державний борг України на кінець 2020 року був навіть нижчим за середній рівень для країн, що розвиваються (60,7% ВВП).

Водночас багато країн стикаються з фіскальними ризиками, і джерела цих ризиків пов'язані з невизначеністю щодо майбутнього розвитку інфекційних захворювань. Н. Хід відновлення економіки, масштаби довгострокових втрат через епідемії, тенденції цін на товари та світові фінансові умови, ризики очевидних криз та невідповідних кризових періодів. Зрозуміло, що державний борг у розвинених країнах у 2020 році зріс на 16,3 відсоткових пункти. ВВП країн, що розвиваються, і країн із середнім рівнем доходу (з урахуванням великих фіскальних планів) – зростання на 9,7 п.п. В Україні державний борг зріс на 11,9 процентного пункту порівняно з попереднім роком. ВВП Порівняно із середніми темпами зростання країн цієї групи річний державний борг України суттєво зріс, а вартість фіскального планування в нашій країні в 1,5 рази нижча за середній рівень країн, що розвиваються, тому цей пов'язаний фактор викликає закономірне запитання. виникає щодо різниці.

Основною причиною є збільшення видатків українського бюджету минулого та цього року, яке не пов'язане ні з населенням, ні з підтримкою бізнесу для виходу з кризи. Серед них: а) витрати на безпеку, громадський порядок, правосуддя та оборону (збільшено з 6,3% до 6,9% ВВП); б) витрати на більшість секторів економіки (з 3,9% ВВП у 2019 році до 6,2%); ВВП у 2020 році). З іншого боку, також зросли видатки на охорону здоров'я (з 3,2% до 4,2% ВВП) та виплати до пенсійних фондів [40].

Таким чином, безпрецедентна економічна та пандемічна криза дає уряду «перевагу» для збільшення витрат у сферах, де це необхідно. Однак деякі з

них (наприклад, масштабне фінансування будівництва доріг, правоохоронних органів та судової системи під час кризи COVID-19) є далекими від раціональних і не відповідають міжнародним стандартам.

Водночас важливим є питання про те, якими елементами фіскального плану виходу з кризи буде принесено в жертву політичну доцільність. Експерти з фіскального нагляду Міжнародного валютного фонду: Політика відновлення кажуть, що фіскальна політика на перших етапах епідемії та економічного спаду має вирішальне значення для забезпечення адекватного фінансування медичних послуг і підтримки постраждалих підприємств і підприємств. Ми вважаємо, що метою має бути підтримка постраждалих компаній. Фінансова підтримка для захисту життя людей. Основними інструментами монетарної політики на цьому етапі є субсидування заробітної плати, розширення соціальної допомоги та підтримки безробітним, податкові пільги, пільгові кредити та гарантії для бізнесу. В Україні ці заходи включають субсидії на заробітну плату для працівників, податкові пільги для підприємств і домогосподарств, що перебувають у скрутному становищі, і кредитні гарантії для активних підприємств. Водночас в Україні відмовилися від оплачуваних відпусток по догляду за дитиною та лікарняних на час закриття шкіл і дитсадків. Збільшення видатків на охорону здоров'я сягнуло 47 мільярдів гривень, що еквівалентно 1% ВВП, але цього явно недостатньо для захисту населення від наслідків пандемії та надання базової медичної допомоги пацієнтам.

Згідно з рекомендаціями Міжнародного валютного фонду, на другому етапі поступового економічного відкриття в умовах невизначеності епідемічної ситуації пріоритетами монетарної політики залишатимуться підтримка громадського здоров'я та основне планування. Фінансове забезпечення економіки та населення. . Враховуючи ймовірність нових спалахів інфекційних захворювань і триваючий економічний спад, не слід передчасно відмовлятися від таких планів. Міжнародний валютний фонд

заохочує країни розширювати програми соціального захисту та цільову підтримку вразливих верств населення.

Активізація державних інвестицій на другому етапі згадується лише в контексті вивільнення працівників для участі у масштабних будівельних проектах і може бути реалізована за наявності фінансового простору. На жаль, Україні не вистачає фіскального простору, і уряд відкриває свої фінанси. Експерти МВФ підкреслили, що в економіці жорсткої економії захист найбільш вразливих груп і бізнесу та скорочення непродуктивних державних витрат має бути пріоритетом. На жаль, в Україні, як було сказано вище, пріоритети інші. Забігаючи наперед, експерти розробили найкраще бачення фіскальної політики для третьої фази відповіді на пандемію для досягнення позитивних результатів вакцинації. Зокрема, державам необхідно прискорити відновлення економіки та запобігти передчасному припиненню програм фінансової підтримки, спрямованих на подолання кризи. Країни з недостатнім фіскальним простором повинні зосередити державні витрати на соціальних трансфертах і продуктивних державних інвестиціях для бідних. Фізична та цифрова інфраструктура та розвиток сектору охорони здоров'я мають відігравати ключову роль у визначенні напрямків інвестицій. Також важливо скоротити малопріоритетні та неефективні витрати.

У той же час у квітні 2021 року Fiscal Monitor заявив, що перш ніж пандемію взяти під контроль, фіскальна політика повинна забезпечити належне фінансування системи охорони здоров'я, підтримувати сім'ї та життєздатні підприємства, а також сприяти економічному відновленню та зростанню. необхідно. Збільшення попиту через пандемію можна профінансувати за рахунок відновлення економіки, високих доходів, прибутків і одноразових податків на накопичене багатство.

- Більшість експертів погоджуються, що починаючи з 2022 року, коли буде завершено вакцинацію та досягнуто економічного зростання, глобальна монетарна політика має бути зосереджена на:

- Інвестуйте в розвиток людського капіталу для покращення освіти та здоров'я населення.
- Державна допомога переміщує елементи праці та капіталу в нові сектори економіки, які підтримували зростання під час пандемії.
- Запровадити податкові реформи, спрямовані на зміцнення систем соціального захисту (щоб запобігти зростанню бідності та нерівності) і розширення податкових пільг для заможних і прибуткових підприємств.

Висновки до 2 розділу

Тому в контексті ринково орієнтованого управління бізнесом державним інституціям відводиться провідна роль у здійсненні необхідних реформ, а їхні функції не обмежуються лише управлінням. В умовах ринкової економіки державні інститути є зрілими державними інститутами. Економічні суб'єкти, що беруть участь у виробництві, розподілі, обміні та споживанні суспільних благ. Згідно з тим же дослідженням, у проекті національного бюджету на наступний рік доходи національного бюджету становитимуть 1267,4 млрд ієн, що еквівалентно 23,6% ВВП, а витрати становитимуть 1441,9 млрд ієн, що еквівалентно 26,9% ВВП. Це означає, що витрати залишаються на рівні 2019 року зі зменшенням на 3,8% як частка ВВП порівняно з 2020 роком. Зважаючи на те, що країна поступово виходить із кризи та вийде на докризовий рівень виробництва у 2022 році, доцільно було б зменшити питомий розмір бюджетних видатків. Крім того, важливо зазначити, що очікується зменшення частки капітальних видатків у загальному бюджеті та національному бюджеті (0,4% та 0,2% ВВП відповідно порівняно з 2020 роком), але це аж ніяк не є позитивною зміною. Я не можу цього сказати. . Тому що країна має велику потребу у покращенні якості транспортної інфраструктури, розбудові сучасної цифрової

інфраструктури, розбудові національної системи охорони здоров'я та модернізації системи освіти.

Тому впровадження сучасних практик державного управління інвестиціями допоможе мінімізувати вплив корупції та забезпечити максимальну економічну ефективність інвестиційних бюджетних коштів.

Дослідження з усього світу показують, що дискреційні заходи монетарної політики для підтримки економіки та населення, а також скорочення державних доходів для подолання кризи призвели до різкого збільшення державного боргу та дефіциту бюджету. За даними Міжнародного фонду валютної системи, у 2020 році бюджетний дефіцит досяг 11,7% ВВП у розвинених країнах і 9,8% у країнах, що розвиваються.

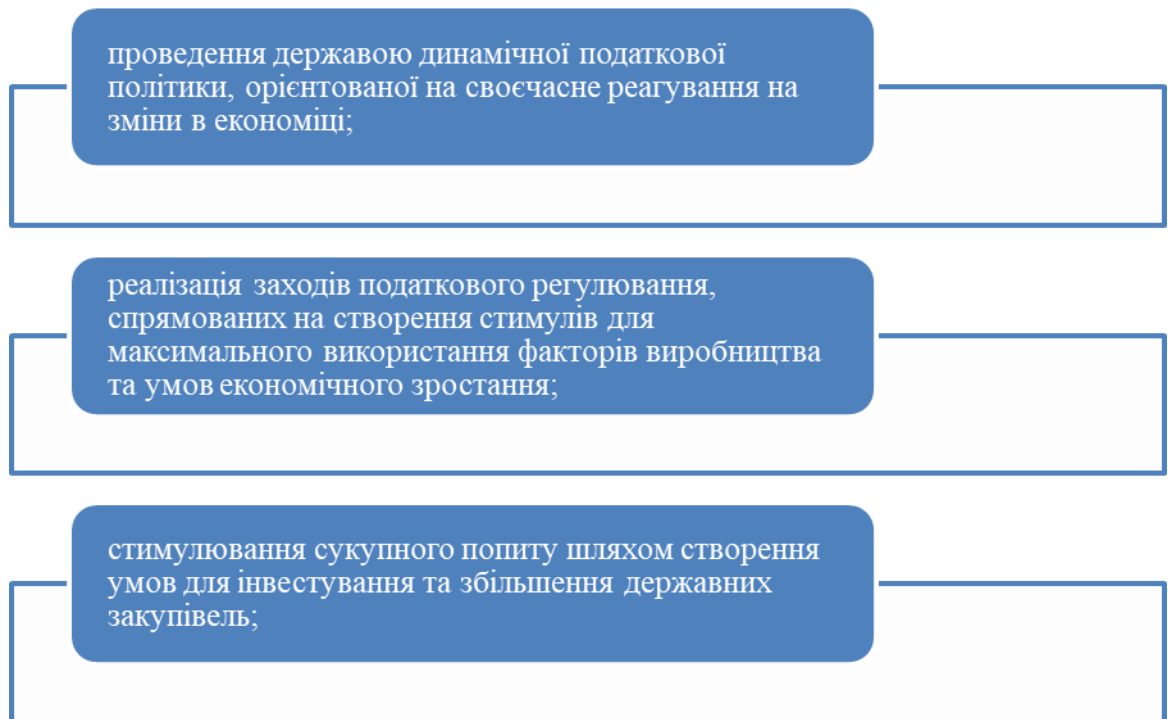
РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ЧЕРЕЗ ЕФЕКТИВНУ ФІСКАЛЬНУ ПОЛІТИКУ

Фінансова та пандемічна криза, яка вразила економіки великих країн світу, вдарила й по Україні. Очікується, що рівень нашої інтегрованості у світові фінансові ринки буде відносно низьким, що може стати перешкодою для розвитку негативних процесів. Проблеми протидії їм сьогодні є дуже серйозними, інакше країні довелося б заплатити високу соціальну ціну за порятунок національної економіки. Держави відіграють важливу роль у здійсненні необхідних заходів. Оскільки ця криза є фінансовою, то необхідно якомога більше брати участь в інструментах економічної політики уряду, тобто в інструментах, які впливають на державні фінанси.

Змінні економічні умови продовжують вимагати змін у тому, як ми думаємо, судимо та виправляємо усталені ідеї міркування. Економісти також приділяють значну увагу цим питанням, але надмірне завзяття всіх без винятку українських чиновників не сприяє раціоналізації державної фінансової політики та зосередженню на її корисності для національного розвитку. Тому ми висловлюємо свої погляди на можливості та різні варіанти використання інструментів фінансової політики в контексті поточної фінансової кризи з урахуванням економічних реалій. Враховуючи реалії кожної країни, першу з цих рекомендацій слід розглядати насамперед у політичній, а не в соціально-економічній сфері. У даному випадку мова йде про дискреційну фінансову політику, а не про вбудовані стабілізатори, тому слід орієнтуватися на законодавчі рішення Верховної Ради, які для України є єдиною можливим варіантом забезпечення ефективності фінансової політики [50].

Перш за все, необхідно розглянути основні положення економічної теорії, що стосуються монетарної політики: мінімізувати фінансовий тиск на економіку до настання періоду буму.

Рис. 3.1. Рекомендації щодо стабілізації економіки в Україні [55]

За допомогою законів, що регулюють податкову систему, органи влади можуть реагувати на зміни в економічних умовах і коригувати національну політику відповідно до цілей і завдань розвитку. Водночас коронавірусна криза унеможливила досягнення цієї мети, сприяючи загостренню фінансової кризи. Тому можливі державні витрати на рівні договорів з найбільшими компаніями (наприклад, пріоритетність відшкодування ПДВ та інші важливі умови) викликають сумніви в обґрунтованості таких рішень (більшість питань регулюється законом) (як і повинно бути) .

Щодо застосування оподаткування та стимулів, то їх можна використовувати в будь-якій комбінації, оскільки разом вони є ефективними інструментами впливу на динаміку соціального, економічного та соціального розвитку. Тому слід мати на увазі, що інтереси суспільства і держави можуть збігатися або незначно відрізнятись в деяких аспектах або в певних межах. Держава має відображати суспільний інтерес у формі, але це не означає, що в повсякденному житті немає девіацій. У своїй діяльності держава зазвичай представляє певну частину суспільства і проводить

політику в інтересах цієї групи. Це пояснює, чому залишаються невирішеними такі питання, як обмеження податкових відрахувань, нерівномірний розподіл податкового тягара, реалізація принципів справедливості та нейтральності, наявність лобістської діяльності. Це заслуговує на критичний коментар, але ви повинні знати, що це не можна змінити в остаточній версії. Вітчизняний досвід використання податків як інструменту контролю не лише є прикладом цього поганого аспекту, а й сприяє його негативним показникам. Вони присутні майже в кожному рішенні, прийнятому в результаті швидкої зміни ставок різних податків, впровадження різноманітних пільгових механізмів для окремих податків, пільгових податкових підсистем, пільгових регіональних територій, заходів дерегуляції тощо.

На цьому фоні ми вважаємо, що Україні необхідно приймати остаточні рішення в кількох сферах одночасно.

По-перше, виходячи з недавнього досвіду, доцільність подання заяви про розстрочення майбутніх податкових зобов'язань є сумнівною. Його основний негативний ефект полягає в тому, що він порушує принцип справедливого оподаткування, в результаті чого одні компанії мають несправедливу конкурентну перевагу над іншими. Водночас залишаються невирішеними найважливіші економічні питання.

По-друге, уряди повинні визначити ключові сфери податкових стимулів. Таким чином, зниження ставок корпоративного податку та збільшення загальних витрат у деяких секторах економіки, а також запровадження основних пільг через податок на додану вартість сприяли збільшенню прибутковості та виробництва деяких секторів фінансової індустрії. Проте технічного оновлення процесу виробництва, його якості та кількості не було. Особливо з початком кризи, викликаної коронавірусом, вітчизняна металургійна промисловість знову потрапила в біду, щороку отримуючи значні податкові пільги. Через застарілу технологію падіння цін на продукцію на світових фондових біржах стало сильним ударом, що

унеможливило зниження витрат. Тобто заощадження, отримані за рахунок податкових пільг, компанії не інвестували в модернізацію технології виробництва, а переважно використовували їх для фінансування поточної діяльності та інших потреб. Зокрема, розподіл податкових пільг та використання доходів не здійснюється через незавершеність національного податкового законодавства та незавершеність системи збору та управління податками.

В Україні питання забезпечення податкового регулювання та стимулювання внутрішньої економічної діяльності на сьогоднішній день має велике значення. На нашу думку, засоби та основні способи їх реалізації напрацьовані практикою (в тому числі зарубіжною) і не потребують суттєвих змін, але про мету та сферу їх застосування можна дискутувати. Цікавими слід вважати висновки щодо природи економічної думки та необхідності її подолання. Інфляція, безробіття та економічне зростання є центральними темами економічної політики. Саме макроекономісти хочуть вирішити ці проблеми, ігноруючи реальну мету розроблених заходів, яка не зводиться до збалансованості окремих макроекономічних показників чи забезпечення прийнятних темпів економічного зростання. Важливі лише соціальні цілі, вони справді гідні і повинні бути відображені в національній політиці.

Тому ми розглядаємо можливість перенесення інструментів податкового регулювання та стимулювання з виробничої орієнтації на соціально-економічну. Адже останнім часом зміна умов оподаткування населення стала основним напрямком фіскальної політики України. Він має включати заходи для стимулювання зростання середнього класу та національних доходів, тим самим збільшуючи попит на платіжні інструменти. У той же час скептики можуть передбачити, що інфляція неминуча, якщо платежі продовжуватимуть зростати. Але нас цікавить не стрімке зростання сукупного доходу населення, а перерозподіл між індивідами, формування середнього класу, подолання ієрархії доходів.

Один із способів досягнення цієї мети — зосередитися на перенесенні податкового тягаря на платників податків із вищими доходами та заможніших. Це пояснюється тим, що більш справедливий розподіл доходів призводить до збільшення споживання населення та стимулює виробників ринковими стимулами за рахунок додаткового попиту. Тому необхідно якнайшвидше запровадити прогресивні ставки податку на доходи фізичних осіб, розширити перелік неоподатковуваних витрат та послабити умови отримання.

Також важливо модернізувати фінансово найважливіший ПДВ. Знову ж таки підкреслюється, що їхні методи посилення механізмів переваг є неправильними та неефективними. Як правило, вигода від цього податку не надається фактичним платникам, кінцевим споживачам або продавцям цієї продукції. Проте європейський досвід показав, що ефективно та зручно використовувати різні ставки ПДВ для різних видів продукції. Запровадження масштабної політики зниження цін, принаймні на продукцію першого резервуару, неодноразово доведено вітчизняними та зарубіжними вченими і є реально здійсненним.

Водночас ми зазначали, що запропоноване зниження податків може суттєво вплинути на виробництво споживчих товарів. Усі інші галузі, такі як металургія країни (в якій домінує одна з груп фінансової промисловості) і частини машинобудування, виключаються. Для цих галузей, враховуючи низьку ефективність оподаткування (як було зазначено вище), було рекомендовано прийняти інший напрям фіскальної політики, а саме державні витрати. Ці витрати можуть бути реалізовані у формі фактичних витрат на утримання держави та її функцій або у формі додаткових закупівель товарів і послуг урядом.

Слід зазначити, що в умовах фінансової кризи до видатків на соціальні послуги (особливо на допомогу громадянам) потрібно підходити дуже виважено. Але вони також стимулюють загальний ринковий попит, а їхнє надмірне споживання зрештою призводить до зниження інтересу до вищого

рівня життя, падіння економічної активності більшості людей, а отже, і рівня виробництва в країні, що призведе до негативних наслідків. Пряма підтримка широкої громадськості популярна, але її слід звести до мінімуму.

У зв'язку з цим слід погодитися, що визначення рівня соціальних витрат є завданням великої важливості для всіх суспільств. Розвинуті країни світу достатньо витрачають на соціальні потреби, тому рівень соціального забезпечення також дуже високий. В Україні також визнають необхідність збільшення соціальних видатків не тільки в період виборів, але це зрозуміло з огляду на рівень і якість життя. Водночас можливість втілення таких заходів у державному бюджеті слід розглядати в середньостроковій та довгостроковій перспективі. Беручи до уваги різні рівні соціальних видатків, немає сумніву, що, по-перше, бідніші країни не можуть досягти високих рівнів соціального забезпечення для своїх країн і населення. Тому єдиною умовою підвищення соціальної безпеки є прискорення стратегічного економічного зростання. , центром внутрішньої політики є реалізація. Стратегії прискорення підтримки економічного зростання не виключають існуючі рівні соціальної підтримки. Водночас збільшення видатків також можливо за рахунок оптимізації структури соціальних видатків та забезпечення пріоритету соціальних видатків у людському розвитку. З цього стає зрозумілим, що соціальні витрати не повинні розглядатися як стимул економічного розвитку, тобто як кризовий фонд, а, навпаки, можуть лише зростати з поступовим розвитком економіки.

На цьому тлі, що стосується і нашої проблеми, державні закупівлі товарів і послуг привернули велику увагу. З нормативно-правової точки зору найбільш ефективними є ті, що безпосередньо стосуються закупівлі матеріалів для будівництва об'єктів загальнодержавного значення. У зв'язку з цим на часі є заходи уряду щодо масштабного будівництва доріг та реалізації підготовчих планів для інших масштабних проектів. Однак список може бути значно довшим через такі інфраструктури, як житло, комунальні служби, залізниці (залежно від умов руху в країні), мережі трубопроводів та

мережі інформаційної підтримки. Розвиток ринкової та соціальної інфраструктури є перспективним завданням, яке сприятиме зростанню капіталу країни зараз і в майбутньому. Нарешті, у постіндустріальних економіках все більшу роль відіграє масштабна інфраструктура, яка створює умови для безперешкодного обміну товарами, тобто для швидкої передачі важливої інформації.

У зв'язку з цим виникли питання щодо джерела фінансування таких закупівель і замовлень. Перш за все слід підкреслити, що реалізація високоефективних проектів не повинна здійснюватися виключно державою за рахунок бюджетних витрат, а має включати приватний сектор як умову участі. Але якщо від використання інфраструктури залежить загальний економічний ефект, то на перший план виходять бюджетні ресурси, оскільки будівництво інфраструктури потребує великих коштів, а плату з користувачів стягнути складно, зрозуміло, що вийде. Джерело: Ці інвестиції марні. На цьому фоні додаткові державні витрати в кризових ситуаціях можуть мати стимулюючий ефект лише за умов диференційованого фінансування, а не оподаткування.

І навпаки, посилення конфіскації виключно приватних доходів призвело б до зниження внутрішньої комерційної діяльності. Тимчасове збільшення державних витрат, що супроводжується великим бюджетним дефіцитом, не повинно викликати занепокоєння чи збентеження. У цьому випадку перехід на дефіцитний фонд є необхідною умовою. У період економічного спаду немає сенсу досягати якісного фіскального балансу за рахунок скорочення державних витрат і підвищення граничних податкових ставок. Обидва заходи (при скороченні бюджетного дефіциту) призведуть до подальшого скорочення виробництва та зайнятості.

Тому основним завданням є визначення причин бюджетного дефіциту. Однією з можливостей є використання Міністерством фінансів державних облігацій невеликого номіналу для виходу на внутрішній фінансовий ринок. За умовами вільного обігу ці облігації можуть бути негайно обміняні або

повернуті за бажанням місцевих жителів. І люди, і господарі. В умовах коронавірусної кризи та недовіри до фінансів і банків цей інструмент заощаджень буде привабливим для населення. Водночас зовнішні запозичення, особливо в міжнародній структурі, залишаються основною причиною дефіциту фінансування. Н. Фінансування державних закупівель. Тимчасове збільшення зовнішнього боргу є неминучим і необхідним рішенням, з яким неможливо впоратися і подолати кризу без реалізації цієї основної мети.

Важливо також звернути увагу на зв'язок між фіскальною політикою та монетарною політикою. Тому, доки валютний курс країни стабільний, запропоновані заходи можуть принести очікувані результати. Протиріччя між фіскальною та монетарною політикою є основною проблемою сучасної України. Тому я вважаю, що більшість людей не розуміють важливості та необхідності цих двох важелів у руках держави. Нарешті, усі інші доступні інструменти, такі як приватизація, структурна політика, антимонопольне законодавство, промислова політика та політика зайнятості, являють собою лише дуже невеликий пакет заходів з пристосування системи. Грошово-кредитна та фіскальна політика представляє систему політики, яка наголошує на попиті та пропозиції, і на практиці всі види операцій впливу, включаючи використання важливих елементів інституційного розвитку, формулюються в рамках цих основних адміністративних форм і не можуть бути реалізовані.

Висновки до 3 розділу

Завдяки еволюційному процесу розвитку податкової системи зарубіжні країни запровадили ефективні методи та методи збору податків та управління ними. Аналіз їх досвіду дозволив зробити висновок, що деякі практичні рішення можуть бути використані і в Україні. Примітно, що фокус змістився на спілкування з громадськістю, побудову партнерства з платниками, лібералізацію звітності та прийняття тестування, а також використання прогресивного вибору платника для тестування. Ось що відбувається.

Вивчення результатів зарубіжного досвіду справляння та управління податками може суттєво вплинути на підвищення ефективності діяльності податкових служб нашої країни в майбутньому. Тому для подолання ознак фінансової кризи уряду необхідно розробити план реагування на кризу, який передбачає затвердження основних напрямів грошово-кредитної політики на найближчий час. Ваше обговорення має розглянути найкращий можливий спосіб запозичення для фінансування дефіциту державного бюджету. Крім того, необхідна також попередня технічна оцінка передбачених планом варіантів модернізації податкової системи. При здійсненні такого контролю слід мати на увазі, що дослідження податкових операцій не може базуватися на окремих дослідженнях їх впливу на соціально-економічні процеси за певний період. Бо останнє можливе лише в абсолютно стабільному суспільстві.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Економічні процеси, які періодично відбувалися протягом історії, були предметом різноманітних наукових досліджень. Це тому, що постійні економічні коливання вимагають дослідження методів управління. Це національна політика, яка включає монетарну та фіскальну політику та відіграє важливу роль у контролі економічних процесів. Поєднуючи фіскальні та монетарні інструменти, держава може вплинути на бізнес-цикл, прискорити процес подолання економічної кризи, зменшити ризик «перегріву» економіки, продовжити відновлення економіки та скоротити рецесію.

Факти доводять, що основною метою антициклічної адаптації економіки за допомогою фіскальних заходів є досягнення економічного та соціального зростання та подолання негативних соціально-економічних наслідків. Ефективне використання цих інструментів забезпечить досягнення необхідних факторів економічного розвитку (зростання ВВП, економічно обґрунтована інфляція, попит і пропозиція, адекватний дохід і розподіл, захист незахищених верств населення та фінансування їхніх потреб). та імпорту). Формування основи фіскальної парадигми ефективного антициклічного регулювання економіки.

Емпіричні дані свідчать, що фіскальна політика, яка складає основу фіскальної парадигми, відіграє провідну роль у процесі антициклічного регулювання економіки. Встановлено, що завдяки характеру, методології та теоретичним характеристикам політики країни, які використовують податкові, видаткові та боргові інструменти, здатні впливати на процес економічного розвитку ефективніше та результативніше, ніж фінансові інструменти.

Аналізуючи наукові праці провідних вчених у галузі економіки, можна виявити основні причини та наслідки ділового циклу, а також початок будь-якої фази ділового циклу. Факти свідчать про те, що кожен наступний економічний цикл відрізняється від попереднього причинами та деталями

процесу.

Оцінка економічної ситуації та соціально-економічних тенденцій в Україні підтвердила доцільність продовження політики фіскальної децентралізації. Через серйозні економічні дисбаланси та економічну кризу, що насувається, також бажано сприяти політиці фіскальної консолідації в поєднанні з політикою децентралізації.

У період 2013-2021 років Україна зробила серйозні позитивні кроки у сфері державного управління, але більшість пропозицій не були прийняті, призвели до опору населення та не досягли очікуваних результатів у соціальній сфері. -Економічне поле Тому, щоб досягти стратегічних цілей країни щодо економічного та соціального зростання, українська влада готова боротися з постійним опором і планувати на випадок непередбачуваних обставин.

Найбільш позитивними змінами в податковій сфері України, які дозволили стабілізувати економіку та підвищити добробут населення, є:

- Політика децентралізації.
- Інтеграційна політика.
- Часткове запровадження фіскальних правил.
- Структурні зміни.
- Політика управління дефіцитом бюджету.
- Податкова реформа.
- Політика витрат.
- Боргова політика.

На нашу думку, такі зміни та реформи гарантують більш ефективну трансформацію на шляху до довгострокового економічного розвитку.

Список використаної літератури

1. Словник іншомовних слів [Текст] / Під ред. О.С. Мельничука. – К.: 1985. – 966 с.
2. Белоцерковец В.В. Фискальная политика: взгляд холиста [Текст] / В.В. Белоцерковец. – Днепропетровск: Січ, 1998. - 280 с.
3. Долан Э.Дж. Макроэкономика [Текст] / Э.Дж. Долан, Д. Лидсей. – Санкт-Петербург оркестр, 1997. – 406 с.
4. Радіонова І.Ф. Загальна економіка [Текст]: Підручник / І.Ф. Радіонова. – Київ: А.П.Н., 2000. – 392 с.
5. Будаговська С. Мікроекономіка і макроекономіка [Текст]: Підручник у двох частинах для студентів економічних спеціальностей / [С. Будаговська, О. Кілієвич та ін.] [За заг. ред. С. Будаговської]. – К.: Основи, 1998. – 518 с.
6. Чухно А.А. Основи економічної теорії [Текст]: Підручник / [А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін.; За ред. А.А. Чухна]. – К.: Вища шк., 2001. – 606 с.
7. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика [Текст] / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 14-е издание. – 972 с. Самуельсон Пол А. Макроекономіка [Текст] / А. Пол Самуельсон, Д. Вільям Нордгауз; Пер. з англ. – К.: «Основи», 1995. – 544 с.
8. Самуельсон Пол А. Макроекономіка [Текст] / А. Пол Самуельсон, Д. Вільям Нордгауз; Пер. з англ. – К.: «Основи», 1995. – 544 с.
9. Гайтер Л.Т. Макроэкономическая теория и переходная экономика [Текст] / Л.Т. Гайтер. – М.: Инфра-М., 1996. – 559 с.
10. Крисоватий А.І. Податки і фіскальна політика [Текст]: навч. посібник / А.І. Крисоватий, А.І. Луцик. – Тернопіль, 2003. – 312 с.
11. Комарницький І.Ф. Економічна теорія [Електронний ресурс] / І.Ф. Комарницький. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/21860/>.

12. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов [Текст] / А. Смит. – М.: «Директмедиа Паблишинг», 2008. – 655 с.
13. Экономический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://mirslovarei.com/content_eco/fiskalnaja-politika-38113.html.
14. Вахович І.М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації [Текст]: Монографія / І.М. Вахович. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 496 с.
15. Бабич А.М. Государственные и муниципальные финансы [Текст]: Учебник для вузов / А.М. Бабич, Л.Н. Павлова. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 687 с.
16. Артус М.М. Бюджетна система України [Текст]: Навч. посіб. / М.М. Артус., Н.М. Хижа. – К.: Вид- во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
17. Юрій С.І. Бюджетна система України [Текст]: Навч. посіб. / С.І. Юрій, Й.М. Бескид – К.: НІОС, 2000. – 396 с.
18. Огонь Ц.Г. Доходи бюджету України: теорія і практика [Текст]: Монографія / Ц.Г. Огонь. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 580 с.
19. Бюджетний менеджмент [Текст]: Підручник / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова]. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
20. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн [Текст]: Навч. посібник / Ю.В. Пасічник – К.: Знання-Прес, 2002. – 495 с.
21. Озеров И.Х. Основы финансовой науки: Бюджет. Формы взимания. Местные финансы. Государственный кредит [Текст] / И.Х. Озеров. – М.: ООО «ЮРИнфоР-Пресс», 2008. – 622 с.
22. Кириленко О. Теоретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні [Текст] / О. Кириленко // Світ фінансів. – №1. – 2010. – С.17-27.
23. Місцеві фінанси України [Текст]: Навч. посібник / В.І. Кравченко. – К.: Знання, 1999. – 487 с.
24. Теорія фінансів [Текст]: Підручник / За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

25. Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні [Текст]: Монографія / А.І. Крисоватий. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 371 с.
26. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України [Текст]: Монографія / В.Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
27. Соломенко С.М. Бюджет повної зайнятості та фіскальна політика [Текст] / С.М. Соломенко // Фінанси України. – 2008. – № 4. - С. 3-12.
28. Крисоватий А.І. Аксіоми суспільного вибору в податкових фінансах [Текст] / А.І. Крисоватий // Світ фінансів. – 2007. – №3(12). – С.7-15.
29. Bradford D.F. Towards a Predictive Theory of Intergovernmental Grants / D.F. Bradford, W.E. Oates // The American Economic Review. – 1971. – Vol. 61.No. 2. – P. 440-448.
30. Василик О.Д. Бюджетна система України [Текст]: Підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
31. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верхової ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
32. Роль податкового потенціалу в розвитку місцевого самоврядування в Україні [Текст] / Оксана Десятнюк, Федір Ткачик // Світ фінансів. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 77-88. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42440>
33. Обґрунтування пріоритетності досягнення цілей сталого розвитку у здійсненні фіскальної політики [Текст] / Анатолій Луцик // Світ фінансів. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 89-101. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42441>.
34. Аналіз фіскальної політики та макроекономічної ситуації в Україні в умовах коронакризи [Текст] / Тарас Маршалок // Світ фінансів. –

2021. – Вип. 1(66). – С. 102-111. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42442>.

35. Особливості взаємовпливу складових фіскального простору України [Текст] / Галина Василевська, Ірина Новосад // Світ фінансів. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 112-123. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42443>.

36. Економічна сутність і роль майнових податків в Україні [Текст] / Володимир Дмитрів // Світ фінансів. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 201-209. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42496>.

37. Прагматизм митного регулювання споживчого ринку України [Текст] / Інна Гуцул, Катерина Крисовата // Світ фінансів. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 237-248. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42509>.

38. Європейські пріоритети оподаткування доходів фізичних осіб [Текст] / Ф. Ткачик, В. Остапчук // Світ фінансів. – 2020. – Вип. 2. – С. 77-87. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40878/1/%d0%a2%d0%9a%d0%90%d0%a7%d0%98%d0%9a.pdf>.

39. Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір : [аналітична записка за підсумками III Міжнародної науково-практичної конференції] [Текст] / З. М. Лободіна, О. Ю. Сидорович, А. Я. Кізима [та ін.] // Світ фінансів. – 2019. – Вип. 4. – С. 144-156.

40. Теоретичні положення та суть фінансової політики держави [Текст] / М. Я. Кобеля // Економіка та держава. – 2020. – № 3. – С. 160-164.

41. Фіскально-правова природа Української держави [Текст] / Петро Пацурківський, Вікторія Рарицька // Право України. – 2019. – № 9. – С. 154-168.

42. До питання принципів фіскальної політики в Україні в умовах євроінтеграції [Текст] / Михайло Соф'їн // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – № 6. – С. 240-244.

43. Інституційне забезпечення імплементації фіскальних правил [Текст] / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2020. – № 3. – С. 43-64.

44. Оптимізація видатків місцевих бюджетів як інструмент фіскальної політики [Текст] / В. В. Мартиненко // Інвестиції : практика та досвід. – 2019. – № 18. – С. 22-26.

45. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік». Верховна Рада України. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2621-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

46. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік». Верховна Рада України. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

47. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік». Верховна Рада України. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

48. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік». Верховна Рада України. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2624-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

49. Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік». Верховна Рада України. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

50. Закон України «Про Державний бюджет України на 2020 рік». Верховна Рада України. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

51. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік». Верховна Рада України. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

52. Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік». Верховна Рада України. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).

53. Застосування фіскальних правил на основі структурного балансу [Текст] / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2019. – № 8. – С. 7-25.
54. Економія та демократія у фіскальній політиці [Текст] / О. Москаленко // Економічна теорія. – 2018. – № 4. – С. 57-79.
55. Фіскальні правила та корегування бюджетної політики [Текст] / В. П. Кудряшов // Економіка України. – 2018. – № 11-12. – С. 47-59.
56. Мікрофінансова політика в умовах глобальних дисбалансів [Текст] / М. Штань // Банківська справа. – 2018. – № 3-4. – С. 69-76.
57. Аналіз фіскальної політики України в умовах економічних циклів: позитивні та негативні аспекти [Текст] / Т. Я. Маршалок // Формування ринкових відносин в Україні. – 2018. – № 9. – С. 22-36.
58. Фіскальні правила і фіскальна відповідальність: контекст економічної безпеки [Текст] / С. С. Гасанов // Фінанси України. – 2018. – № 3. – С. 7-23.